

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
фармацевтичний факультет
кафедра соціальної фармації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТОВАРИСТВА З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК ФОРМИ
ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ»**

Виконав: здобувач вищої освіти групи Фс18(4,5з)-046
спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
освітньої програми Фармація

Наталія САВЧУК

Керівник: доцент закладу вищої освіти кафедри
соціальної фармації, к.юрид.н., доцент
Галина БОЛДАРЬ

Рецензент: професор закладу вищої освіти кафедри
організації та економіки фармації, д.фарм.н., професор
Ганна ПАНФІЛОВА

Харків – 2023 рік

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі наведено результати опрацювання сучасного законодавства, яке регулює діяльність товариства з обмеженою відповідальністю. Здійснено порівняльний аналіз сутнісних ознак правового статусу товариства з обмеженою відповідальністю та інших юридичних осіб. Досліджено особливості сучасних товариств з обмеженою відповідальністю як суб'єктів господарювання у сфері фармації.

Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи – 58 сторінок, 6 таблиць, 5 рисунків, 61 найменування літератури.

Ключові слова: юридична особа, товариство з обмеженою відповідальністю, підприємницька діяльність, статут, статутний капітал.

ANNOTATION

The qualification work presents the results of studying the current legislation governing the activities of a limited liability company. A comparative analysis of the essential features of the legal status of a limited liability company and other legal entities. The article also examines the peculiarities of modern limited liability companies as business entities in the field of pharmacy.

The work consists of content, introduction, three chapters, conclusions. Total work size – 58 pages, 6 tables, 5 figures, 61 references.

Key words: legal entity, limited liability company, business activity, charter, share capital.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	8
1.1. Аналіз законодавства України, що регулює діяльність товариств з обмеженою відповідальністю	8
1.2. Загальна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю. як юридичної особи	16
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ ОЗНАК ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ	24
2.1. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від акціонерного товариства	24
2.2. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від товариства з додатковою відповідальністю	30
2.3. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від приватного підприємства	34
Висновки до другого розділу	38
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ	40
3.1. Вивчення сучасних тенденцій щодо організаційних форм здійснення господарської діяльності у сфері фармації	40
3.2. Аналіз сучасних особливостей товариств з обмеженою відповідальністю за видами господарської діяльності у фармації	45

Висновки до третього розділу	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АТ – акціонерне товариство

ВМП – вироби медичного призначення

ГК – Господарський кодекс

Держлікслужба – Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками

Держпродспоживслужба – Державна служба з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів

Держстат – Державна служба статистики України

ЄС – Європейський Союз

КВЕД – Класифікатор видів економічної діяльності

КМУ – Кабінет Міністрів України

ЛЗ – лікарський засіб

МВ – медичні вироби

МОЗ – Міністерство охорони здоров'я

НПА – нормативно-правовий акт

НКЦПФР – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку

ПАТ – публічне акціонерне товариство

ПП – приватне підприємство

ПрАТ – приватне акціонерне товариство

р. – рік

ст. – стаття

ст.ст. – статті

ТДВ – товариство з додатковою відповідальністю

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ФОП – фізична особа - підприємець

ЦК – Цивільний кодекс

ч. – частин

ВСТУП

Актуальність теми. ТОВ є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності фармацевтичними та біотехнологічними підприємствами, а також аптечними закладами, чим і обумовлюється необхідність аналізу недоліків та переваг цієї форми ведення бізнесу.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання у сфері фармації у формі ТОВ

Завдання дослідження. Відповідно до визначеної мети були поставлені такі завдання:

- опрацювати законодавство України, що регулює діяльність ТОВ;
- надати загальну характеристику ТОВ як виду юридичної особи;
- здійснити порівняльний аналіз сутнісних ознак ТОВ з іншими суб'єктами господарювання у сфері фармації;
- з'ясувати критерії, за якими ТОВ відрізняється від АТ;
- розкрити спільні та розмежувальні ознаки ТОВ від ТДВ;
- виділити ознаки правового статусу ТОВ, які відрізняють цей вид товариства від ПП;
- з'ясувати які організаційні форми здійснення господарської діяльності у сфері фармації є найбільш розповсюдженими: юридичні особи чи ФОП;
- висвітлити які організаційно-правові форми юридичних осіб найбільш часто зустрічаються у сфері фармації та для яких видів господарської діяльності;
- здійснити аналіз розподілу зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації за ознакою статі керівника.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються під час здійснення здійсненням фармацевтичної діяльності суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм.

Предметом дослідження обрано правове регулювання такої форми господарювання у фармації, як ТОВ.

Методи дослідження. Під час проведення дослідження використано різні наукові методи, до яких відноситься узагальнення, аналіз, синтез, системно-структурний, порівняльний, статистичний, тлумачення правової норми, формально-логічний, а також графічні.

Матеріалами дослідження стали НПА, дані офіційного сайту Держстату України, монографії, дисертації, статті у періодичних виданнях.

Практичне значення роботи відображено в тому, що отримані під час дослідження результати можуть стати в нагоді під час: 1) науково-дослідної діяльності, зокрема для вдосконалення правового регулювання господарської діяльності у сфері фармації; 2) освітнього процесу – при опануванні таких дисциплін, як «Фармацевтичне право та законодавство», «Організація та економіка фармації», «Соціальна фармація».

Елементи наукової новизни одержаних результатів проявляються в тому, що у кваліфікаційній роботі охарактеризовано особливості правового статусу ТОВ, проаналізовано головні ознаки, які відрізняють його від інших організаційно-правових форм господарювання у сфері фармації.

Апробація результатів. Важливі висновки, що були зроблені під час здійснення дослідження, висвітлено у тезах доповіді «Аналіз особливостей правового регулювання товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації» на VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії» (24-25 листопада 2022 року, м. Харків, НФаУ).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи – 58 сторінок, 6 таблиць, 5 рисунків, 61 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

1.1. Аналіз законодавства України, що регулює діяльність товариств з обмеженою відповідальністю

Сьогодні порядок створення суб'єктів господарювання у формі ТОВ, здійснення ними діяльності та її припинення, права та обов'язки їх учасників врегульовано спеціальними нормами Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII, який набув чинності 17.06.2018 р. [32].

Метою прийняття Закону стало прагнення вдосконалити регулювання відносин, які пов'язані із створенням, діяльністю та припиненням ТОВ. Усунення значних вад, які існують у чинному законодавстві, та приведення його у відповідність із нормами та концептуальними підходами, які характерні для законодавчих актів ЄС та країн-членів ЄС. Прийняття окремого комплексного закону про ТОВ та споріднені з ними ТДВ повинно було стати логічним продовженням шляху розвитку українського законодавства, закладеного прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства», надає можливість врегулювати відповідні відносини із належним ступенем деталізації, забезпечити необхідну гнучкість регулювання, усунути існуючі в діючих актах дублювання та розбіжності, та дозволить значно покращити інвестиційний клімат та умови здійснення підприємницької діяльності [15].

Цікаво, що в пояснювальній записці до проекту Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» автори зазначали, що важливою новелою проекту є виключення інформації про розмір статутного капіталу та переліку учасників товариства до переліку відомостей, що підлягають обов'язковому закріпленню в статуті. Ця вимога входила в конфлікт із механізмами, що регулюють відчуження або перехід часток учасників у статутному капіталі, оскільки незалежно від підстав набуття

особою прав на частку вимагала внесення змін до статуту і створювала неприйнятний для багатьох інвесторів ризик блокування реєстрації змін у складі учасників та порушення прав особи, що набула частку на законних підставах. Тому замість включення відомостей про статутний капітал та учасників до статуту проектом передбачено відображення цих відомостей у Єдиному державному реєстрі та чіткі правила, що захищають права всіх заінтересованих осіб [15].

Хоча ТОВ є одним з видів господарських товариств, однак, Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ втратив чинність у частині, що стосується ТОВ та ТДВ на підставі вищезгаданого Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»

Слід також звернути увагу, що згідно з певними положеннями Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» з ГК України та ЦК України були виключені статті що регулювали відносини щодо ТОВ та ТДВ.

Зокрема, відразу після набрання чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» з ЦК України були виключені всі статті щодо ТОВ (ст.ст.140-151), а з ГК України майже всі (ст.ст. 87, 88, 91, 92 та 207), крім ч. 3. ст. 80 ГК України (містила визначення поняття «товариство з обмеженою відповідальністю») та ч. 4 ст. 82 ГК України (щодо вимог до статуту ТОВ) [7, 48].

З наведеного можна констатувати, що на момент прийняття Закону Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» передбачалося, що його спеціальні норми будуть доповнюватися загальними нормами ГК України щодо таких предметів регулювання: 1) визначення поняття ТОВ; 2) щодо змісту статуту ТОВ.

В аспекті ретроспективного аналізу зауважимо, що відповідно до ч. 3. ст. 80 ГК України ТОВ називалось господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими

документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном [7]. Ця норма виключена з ГК у зв'язку з прийняттям нового «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-IX [21].

Положення про те, що учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів, залишається актуальним і зараз.

Виключена з ГК України у 2022 р. ч. 2 ст. 82 ГК передбачала, що установчі документи господарського товариства повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів, інші відомості, передбачені статтею 57 цього Кодексу [21].

Також виключена у 2022 р. ч. 4 ст. 82 ГК України встановлювала, що статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів [21].

Зі свого боку, у початковій редакції ст. 11 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містилася вказівка, що у статуті товариства зазначаються відомості про: 1) повне та скорочене (за наявності) найменування товариства; 2) органи управління товариством, їх компетенцію, порядок прийняття ними рішень; 3) порядок вступу до товариства та виходу з нього [32].

Отже, з огляду на вищевказане, у літературі обговорювалося питання про наявність правової колізії між ст. 11 Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та чинною на той час ст. 82 ГК України [15].

Слід звернути увагу на розуміння термінів «юридичні колізія», «правова колізія», «законодавчі колізії», «колізії в законодавстві». В юридичній літературі ці терміни застосовуються в більшості випадків як синоніми.

Так, на думку О.Ф. Скакун, юридичні колізії – це загальний термін, яким визначаються формальні суперечності або розбіжності усередині юридичної системи держави, що породжені уповноваженими суб'єктами нормотворчості, правозастосування, правотлумачення та заважають злагодженому її функціонуванню [35].

При цьому, колізії в законодавстві – суперечності або розбіжності між нормами права, закріпленими у приписах нормативно-правових актів, що регулюють однакові правові відносини і виявляються в процесі їх застосування компетентними органами і уповноваженими посадовими особами [15]

Міністерство юстиції України в листі від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19 «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії» вказувало, що неузгодженість між чинними НПА, їхнє протиріччя з одного й того самого предмета регулювання, а також суперечність між двома або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання, в теорії права відомі як колізія норм права. Колізія норм права вирішується шляхом вибору того нормативного акту, який має бути застосований до конкретного випадку (юридичного факту) [49].

Щодо вирішення колізій використовуються 3 основних правила:

1) у разі існування неузгодженості між актами, виданими одним й тим же органом, але які мають різну юридичну силу, застосовується акт вищої юридичної сили. Це правило називають ієрархічним [8, 49].

2) У разі наявності колізії між НПА, що мають однакову юридичну силу, застосовується спочатку темпоральне правило (пізніший НПА має пріоритет), а потім змістовне (пріоритет має спеціальний НПА) [8,15, 49].

Так, у вищеназваному листі Міністерство юстиції України зазначало, що у випадку існування неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовується акт, виданий пізніше, навіть якщо прийнятий раніше акт не втратив своєї чинності. Така неузгодженість може виникнути внаслідок того, що прийняття нової норми не завжди

супроводжується скасуванням «застарілих» норм з одного й того ж питання [49].

Саме для того, щоб максимально уніфікувати правове регулювання діяльності ТОВ пізніше ці норми також були виключені з ГК України згідно з Законом України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-ІХ [21]. Сьогодні наведене визначення ТОВ з ГК може мати лише наукове та початкове значення. Проте цим же законом інший Кодекс – Цивільний, був доповнений ст. 140, в якій міститься чинне на сьогодні законодавче визначення ТОВ.

Частиною 1 ст.1 Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначено, що цей Закон визначає правовий статус ТОВ та ТДВ, порядок їх створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників.

Ключовим терміном виступає поняття правового статусу, яке, нажаль, в Законі не розкривається. В літературі правовий статус особи розуміють як закріплені у відповідних джерелах права й гарантовані державою суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи, а також відповідальність, відповідно до якої особа координує свою поведінку [15, 35].

З цього вбачається, що порядок створення та діяльності поглинається поняттям правового статусу. Беззаперечно, що розробники Закону мислили його як єдине джерело права, яке унормовує організаційне «буття» ТОВ та ТДВ. Не викликає сумнівів, що Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» є спеціальним НПА відносно ГК України або ЦК України [15, 35].

Саме тому, вважаємо за доцільне погодитись з думкою про те, що в тій ситуації відразу після прийняття Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та коли ще діяли проаналізовані вище норми ГК, не можна було говорити про конкуренцію правових норм, оскільки це було фактом їх доповнення, але ніяк не явищем колізії [15].

Крім того, виглядає обґрунтованою думка Кірічек О. та Пічко Р., що зміст статуту ТОВ повинен включати дані про учасників та їх внески та інші відомості визначені ГК України [15].

Проте незважаючи на виключення з названих Кодексів спеціальних норм щодо ТОВ, загальні норми ЦК та ГК застосуються до ТОВ.

Так, згідно із ч.1. ст.1 ГК України цей Кодекс визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання [7].

За ч. 4. ст. 57 ГК України статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству [7].

Повертаючись до змісту статуту відзначимо, що ч. 1 ст. 10 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вказує, що створення ТОВ відбувається за рішенням його засновників. Надалі у ч. 1 ст.11 цього НПА вказано, що установчим документом товариства є статут [32].

Частина 5 ст.11 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вказує які відомості зазначаються у статуті. В цій нормі наведено не вичерпний перелік відомостей, адже у ч. 6 ст.11 цього ж НПА вказано, що статут товариства може містити інші відомості, що не суперечать закону [32].

Тут доречно звернутися до ст. 57 ГК України, що містять додаткові вимоги до відомостей, які слід зазначати у статуті товариства. Тобто це і є

відповіддю на питання щодо відомостей, які може містити статут товариства, що не суперечать закону.

Щодо ЦК України, то, як вже зазначалося, то саме в цьому НПА міститься визначення ТОВ. Так, відповідно до ст. 140 товариством з обмеженою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділено на частки. з додатковою відповідальністю. Слід відзначити, що до ЦК ст. 140 згідно із новим Законом України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX. До цих законодавчих змін визначення ТОВ було у ГК України [48].

Крім того, загальні норми ЦК щодо юридичних осіб та господарських товариств застосовуються і до ТОВ.

У зв'язку з тим, що наша увага прикута не просто до всіх ТОВ, а особливо до тих, які працюють у сфері фармації, до вищеназваних НПА слід додати ті, що стосуються затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва ЛЗ, оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ, імпорту ЛЗ (постанова КМУ від 30.11.2016 р. № 929) [25], а також постанови КМУ, якими затверджені Положення про Держлікслужбу України (постанова КМУ від 12.08.2015 р. № 647) [27], про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів (постанова КМУ від 02.09.2015 р. № 667) [28], про МОЗ України (постанова КМУ від 25.03.2015 р. № 267) [29].

Оскільки багато аптечних закладів працюють у формі ФОП та заключили відповідні договори з Національною службою здоров'я України про участь у програмі «Доступні ліки», то до переліку НПА, що регулюють їх діяльність слід віднести Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 р. № 2168-VIII, а також постанови КМУ: «Про утворення Національної служби здоров'я України» від 27.12.2017 р. № 1101; «Деякі питання реімбурсації лікарських засобів» від 27.02.2019 р. № 135; «Деякі питання реімбурсації лікарських засобів за

програмою державних гарантій медичного обслуговування населення» від 28.07.2021 р. № 854 [10, 11, 23, 33].

Крім того, потрібно назвати наказ МОЗ «Про затвердження Реєстру лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 20 жовтня 2022 року» від 27.10.2022 р. № 1931 [30].

Таким чином, діяльність ТОВ у сфері фармації в Україні регулюють НПА різної юридичної сили, основні з яких представлені на рис. 1.1.

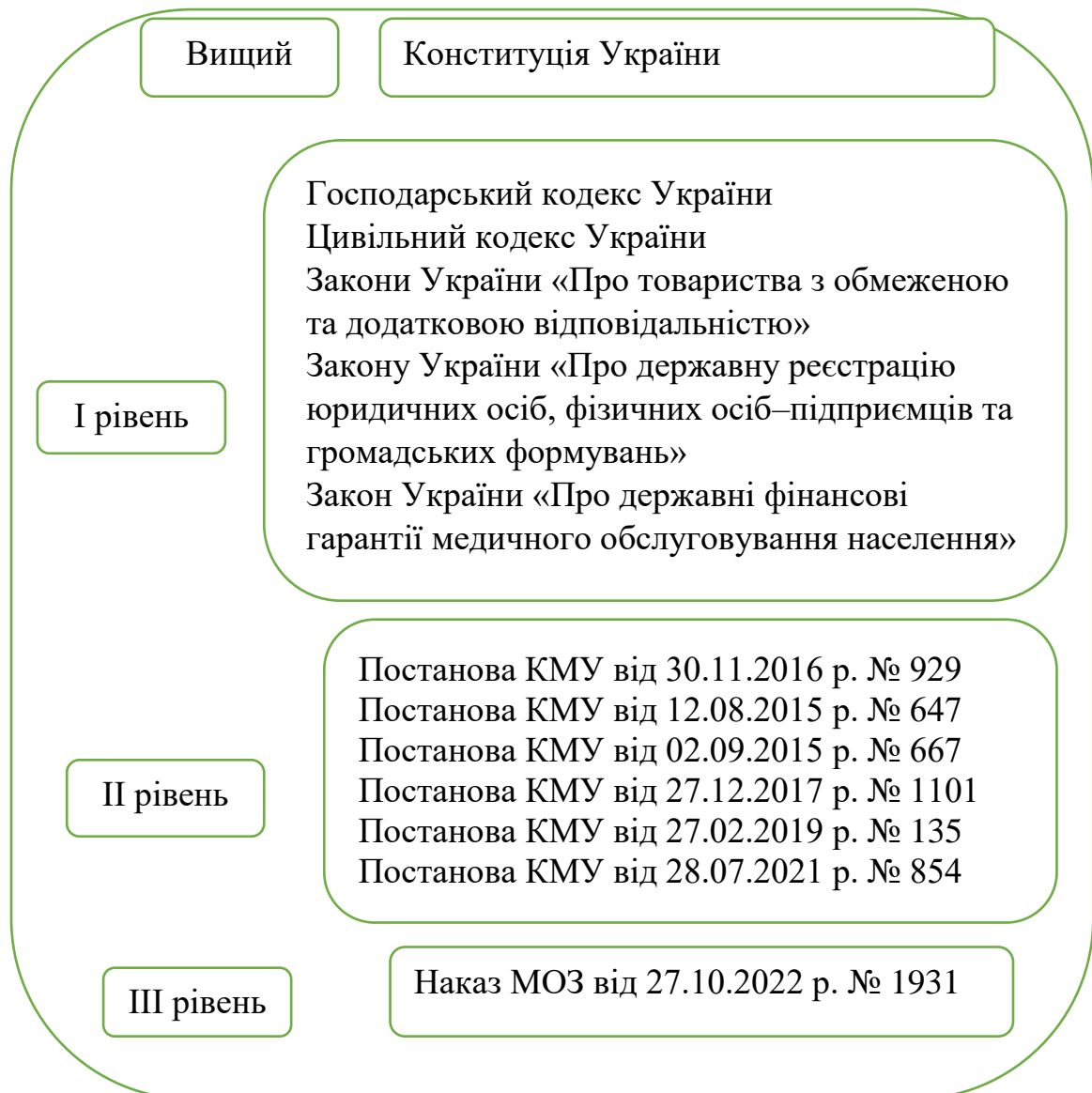

Рис. 1.1. Ієрархія за юридичною силою основних НПА, які регулюють діяльність ТОВ у сфері фармації в Україні

1.2 Загальна характеристика товариства з обмеженою відповідальністю як юридичної особи

Аналіз чинного законодавства дозволив виділити основні ознаки правового статусу ТОВ. До них слід віднести те, що ТОВ: 1) є юридичною особою, яка відноситься до господарського товариства; 2) має найменування, яке повинно містити назву товариства, а також його організаційно-правову форму – ТОВ; 3) діє на підставі установчих документів – статуту та рішення загальних зборів засновників, яке зафіксовано у відповідному протоколі; 4) має статутний капітал, який формується за рахунок внесків засновників, а також поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами; 5) несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників; б) може бути створено учасниками (засновниками) – фізичними або юридичними особами.

Вищим органом управління ТОВ є загальні збори його учасників. До компетенції загальних зборів належать: 1) визначення основних напрямів діяльності ТОВ; 2) внесення змін до статуту або розміру статутного капіталу; 2) розподіл чистого прибутку; 3) прийняття рішення про виплату дивідендів тощо.

Управління поточною діяльністю ТОВ товариства здійснює виконавчий орган. Він може бути одноосібним (має назву «директор» або іншу відповідно до статуту) або колегіальним (має назву «дирекція», а його голова – «генеральний директор» або інші, передбачені в статуті). Статутом ТОВ може бути передбачено утворення наглядової ради, яка контролює та регулює діяльність виконавчого органу товариства.

Чинний Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не містить законодавчого визначення ТОВ, але закріплює окремі особливості його створення, функціонування та припинення [32]. Однак, як зазначалося у підрозділі 1.1, після багатьох змін, які відбулися у

цивільному та господарському законодавстві, визначення поняття «товариство з обмеженою відповідальністю» надано сьогодні у ст. 140 ЦК України.

Аналіз законів України з точки зору їх термінологічної визначеності дає підстави для висновку, що значення терміна, котрий використано в одному законі, не завжди однакове за змістом з терміном, який міститься в іншому законі. На думку О. Ф. Скакун, це пояснюється тим, що крім загальноправової термінології, яка підсумовує основні терміни всієї системи законодавства, є міжгалузева і галузева термінологія. На відміну від міжгалузевої термінології, що використовується в кількох галузях законодавства (наприклад, матеріальна відповідальність, значний збиток, провина), галузева термінологія спирається на предметні логічні зв'язки і співвідношення понять, що відображають специфіку тільки її сфери суспільних відносин і не поширюється на інші [35].

Недоречно, таким чином, одним і тим самим термінам, що вживаються в різних законах, надавати те саме значення. Правова термінологія повинна бути стабільною, не допускати багатозначного читання й розуміння; терміни мають бути усталеними, їх зміст не повинен змінюватися з прийняттям кожного нового закону. Однак вимога стабільності зовсім не означає відсутності змін у терміносистемі. Розвиток суспільних відносин викликає необхідність вживання нових слів. За умов нестабільності чинного законодавства ця вимога має велике значення на стадії реалізації НПА [18].

ТОВ як суб'єкт цивільного права є юридичною особою, ознаки якої відповідно до законодавчого визначення полягають у тому, що вона: є організацією, тобто становить певним чином організаційно і структурно оформлене соціальне утворення; має бути створена і зареєстрована у встановленому законом порядку; має цивільну правоздатність і дієздатність; може бути позивачем і відповідачем у суді [18, 46, 47].

Але загалом характерним для поняття юридичної особи є те, що законодавець визнає юридичною особою ту організацію, щодо якої вважає це необхідним. Це свідчить про те, що наявність або відсутність сукупності ознак

юридичної особи не завжди є вирішальним чинником для визначення можливості кваліфікації соціального утворення як юридичної особи.

А.В. Зеліско, аналізуючи підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єктів цивільних правовідносин, робить висновок, що комплексом ознак підприємницьких юридичних осіб приватного права є такі: 1) поєднання майнового та особистісного компонентів під час функціонування цих юридичних осіб; 2) право участі або членства засновників (учасників) або членів, що відображається у правовому зв'язку, який виникає між підприємницькою юридичною особою та її засновником (учасником) або членом і обов'язково характеризується наявністю майнового компонента у вигляді виникнення в засновників (учасників) або членів майнових корпоративних прав; 3) наявність приватного інтересу в основі створення і функціонування такої юридичної особи, при чому це інтерес її учасників або членів, а не третіх осіб; 4) розподіл прибутку юридичної особи між її учасниками (засновниками) або членами [12].

Характерними рисами ТОВ згідно з сучасним українським законодавством, є такі: 1) діє на підставі статуту; 2) вартість вкладу кожного учасника товариства має бути не менше номінальної вартості його частки; 3) наявність органів товариства, за допомогою яких здійснюється управління справами товариства. Вищий орган – загальні збори учасників, виконавчий орган – дирекція або одноосібний директор, а також у разі утворення наглядова рада; 4) учасник товариства, може вийти з товариства як у будь-який час без згоди інших учасників, так і за згодою інших учасників за умов, передбачених законом; 5) обмеження виплати дивідендів; 6) обмеження щодо обов'язкової персональної участі усіма учасниками товариства; 7) учасник товариства має переважне право на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства, що продається третій особі; 8) можливість відступлення учасником своєї частки (її частини) іншому учаснику (учасникам) за згодою решти учасників чи третім особам (якщо інше не передбачено установчими документами товариства).

У цивільному праві юридичні особи поділяють на осіб приватного та публічного права [48]. Однак у ЦК не вказано, що право на майно є критерієм поділу юридичних осіб на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права. І це не випадково, оскільки ЦК виходить із того, що всі юридичні особи є власниками. Більше того, відмовляючись взагалі від регулювання юридичних осіб публічного права, в ст. 329 ЦК визначається, що вони є власниками свого майна без усяких винятків [48]. Основне в контексті характеристики ТОВ як юридичних осіб полягає у тому, що ЦК відносить їх до юридичних осіб приватного права.

Водночас, окремі статті Закону детальніше розкривають окремі ознаки досліджуваного товариства. Так, ст. 3 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» регламентує питання відповідальності ТОВ: товариство несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників [32].

Глава 2 розділу II Закону України «Про господарські товариства», що регулювала діяльність ТОВ, подібних положень не містила, хоча новими їх вважати складно, оскільки вони відповідають положенням ст. 96 ЦК України [48].

У Законі встановлено, що учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників (ст. 2) [32].

З огляду на це можна погодитися з думкою, що висловлюється у літературі, відповідно до якої законодавством не встановлено штрафних санкцій за невнесення вкладів, однак необхідно враховувати, що можливі певні негативні наслідки за невиконання відповідного обов'язку.

Новий Закон дещо змінив процедуру державної реєстрації товариства. Так, глава II Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», яка має назву «Створення товариства» (статті 9–11) власне містить ряд нововведень. Зокрема, ст. 9 Закону «Найменування товариства»

закріплює вже відому з положень ч. 1 ст. 90 ЦК України норму, що найменування ТОВ має містити його назву, а також вказівку на організаційно-правову форму [18, 32].

Однак як певну новелу можна розглядати положення про право ТОВ мати поряд з повним і скорочене найменування українською мовою, також повне та скорочене найменування іноземними мовами.

Слід зауважити, що згідно з п.8 ч.1 ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» невідповідність найменування юридичної особи вимогам закону є підставою для відмови у її державній реєстрації [24].

На сьогодні єдиною підставою для створення ТОВ є рішення його засновників (ст. 10 Закону). Однак, якщо товариство створюється кількома особами, то в разі необхідності вони можуть укласти між собою договір для визначення взаємовідносин між ними щодо створення ТОВ.

Договір про створення товариства укладається у письмовій формі та може визначати: порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. Він діє до дня державної реєстрації ТОВ, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання (ст. 10 Закону про ТОВ).

Насамперед до мінімуму зведено перелік відомостей, які обов'язково повинні бути відображенні в статуті ТОВ. Раніше законодавство передбачало включення до статуту ТОВ відомостей про склад учасників, розмір і порядок утворення статутного капіталу, розмір часток учасників, розподіл прибутків та збитків, умови реорганізації та ліквідації ТОВ (ст. 4 та 51 Закону України «Про господарські товариства»).

Однак на сьогодні обсяг статуту товариства можна значно скоротити. Зокрема, немає потреби вказувати розмір статутного капіталу та склад учасників товариства, оскільки цю інформацію вже містить Єдиний

державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Крім того, в результаті майбутніх змін цієї інформації, товариство уникне обов'язку викладати статут у новій редакції та здійснювати його державну реєстрацію. Після набуття чинності зміни щодо складу учасників ТОВ у відповідний реєстр вноситимуться без зачіпання змісту статуту [18, 32]. Такий підхід уже отримав схвальну оцінку як теоретиками, так і практиками.

Фахівці звертають увагу на виникнення певної колізії у законодавстві, оскільки норми ЦК України та ГК України надалі вимагають включати до статуту відомостей про склад учасників, розмір і порядок утворення статутного капіталу, розмір часток учасників, розподіл прибутків та збитків, умови реорганізації та ліквідації ТОВ [15, 18].

Так, до тих положень Закону «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», які можуть по-іншому визначатися статутом ТОВ, належать: 1) строк внесення вкладів до статутного капіталу після створення товариства (ч. 1 ст. 14); 2) строки для внесення додаткових внесків, можливість внесення додаткових внесків без дотримання пропорцій часток учасників (ч. 7 ст. 18); 3) порядок реалізації переважного права інших учасників товариства на купівлю відчужуваної учасником частки (частини частки) (ч. 6 ст. 20); 4) строк, порядок, розмір і спосіб розрахунків з учасником, що виходить з товариства (ч. 12 ст. 24); 5) період, за який можуть виплачуватися дивіденди (ч. 3 ст. 26) [32].

Крім вказаного вище, фахівці висловлюють пропозиції щодо права учасників (засновників) ТОВ передбачити у статуті нові правила щодо: 1) порядку реалізації переважного права учасника на придбання частки або відсутність такого права; 2) порядку, способів і строків збільшення статутного капіталу товариства; 3) умов передачі учасником у заставу частки в статутному капіталі; 4) строків, порядок і спосіб проведення розрахунків з учасником, що виходить з ТОВ; 5) періодичності та порядку виплати дивідендів, а також умови, за яких вони не можуть виплачуватися; б) докладного порядку скликання і проведення загальних зборів учасників;

7) індивідуального кворуму загальних зборів учасників (слід враховувати, що Закон не встановлює обов'язковий кворум); 8) індивідуальних порогів для прийняття рішень загальними зборами учасників; можливості здійснення заочного голосування та шляхом опитування; 9) особливостей проведення загальних зборів учасників у ТОВ, що мають одного учасника; 10) порядку призначення і повноваження членів колегіального виконавчого органу товариства; 11) порядку обрання і компетенція членів наглядової ради товариства; 12) порядку укладення значних правочинів і правочинів із заінтересованістю [15, 18].

Водночас статутом товариства може бути передбачено інші правила, а саме: інший порядок реалізації переважного права учасників; розподілу відчужуваної частки між учасниками ТОВ; відмови від реалізації переважного права. Крім того, статутом може бути встановлено, що учасники ТОВ взагалі не мають переважного права: встановити обов'язок учасника, частка якого становить менше 50%, повідомити інших учасників про свій вихід з ТОВ. Чинний Закон передбачає такий обов'язок лише для учасників, частка яких становить понад 50%. Новим Законом змінено також і порядок виходу учасників з ТОВ.

Так, учасник, частка якого менше 50%, може вийти з ТОВ у будь-який момент без згоди інших учасників. При цьому, Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не передбачено обов'язок такого учасника повідомляти будь-кого про свій вихід. З огляду на це з метою уникнення виникнення «несподіванок», в статуті можна передбачити обов'язок учасника, частка якого становить менше 50%, повідомляти інших учасників про свій вихід з ТОВ.

Підсумовуючи вищевказане, зазначимо, що передбачені Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» широкі можливості врегулювати у статуті ТОВ широке коло корпоративних відносин, пов'язаних з його діяльністю, з одного боку, може створити потенційні загрози для суб'єктів корпоративних правовідносин, з іншого боку,

стати дієвим та ефективним інструментом корпоративного управління. Все залежить від правильного використання наданих ресурсів відповідно до чинного законодавства.

Висновки до першого розділу

1. Проаналізовано основні НПА, які регулюють діяльність ТОВ, окреслено основні характеристики правового статусу цього виду господарського товариства.

2. З'ясовано, що порядок створення суб'єктів господарювання у формі ТОВ, здійснення ними діяльності та її припинення, права та обов'язки їх учасників, врегульовано спеціальними нормами Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII.

3. Висвітлено, що спеціальні норми Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» доповнюються загальними нормами ГК та ЦК, звернено увагу на основні положення цих Кодексів, які застосовуються при регулюванні діяльності ТОВ.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ ОЗНАК ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ

2.1. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від акціонерного товариства

Правовий статус АТ закріплено у новому Законі України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-IX [11]. У ст. 1 цього НПА вказано, що саме він визначає порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права й обов'язки акціонерів [21].

У зв'язку з цим слід відзначити, що опрацьовані нами різноманітні наукові праці мають теоретичне значення для розуміння суті корпоративного управління та історичне значення в аспекті ретроспективних досліджень правового регулювання діяльності АТ в Україні [1, 3, 4, 37-45].

Крім того, особливості діяльності цього виду господарського товариства регулюються ГК України, ЦК України, Законом України «Про господарські товариства» та іншими НПА.

Основні засади правового статусу АТ закріплено у ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства». Відповідно до цієї норми АТ є господарським товариством, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями [21].

АТ не відповідає за зобов'язаннями акціонерів. У разі вчинення акціонерами протиправних дій до товариства та його органів не можуть застосовуватися будь-які санкції, що обмежують їхні права, крім випадків, визначених законом [21].

У свою чергу, акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, лише в межах

номінальної вартості належних їм акцій. У разі вчинення протиправних дій товариством або іншими акціонерами до акціонерів не можуть застосовуватися будь-які санкції, що обмежують їхні права [21].

Акціонери, які не повністю оплатили акції, у випадках, визначених статутом АТ, відповідають за зобов'язаннями товариства у межах неоплаченої частини номінальної вартості належних їм акцій [21].

АТ може бути створено шляхом заснування, злиття, поділу, виділу чи перетворення підприємницького товариства (підприємницьких товариств), державного (державних), комунального (комунальних) та інших підприємств в акціонерне товариство. АТ створюється без обмеження строку діяльності, якщо інше не встановлено його статутом. АТ вважається створеним і набуває прав юридичної особи з дати його державної реєстрації у встановленому законодавством порядку [21].

Повне найменування АТ українською мовою має включати зазначення його організаційно-правової форми (акціонерне товариство). Тип АТ не є обов'язковою складовою найменування акціонерного товариства.

АТ може мати скорочене найменування українською мовою, повне та скорочене найменування іноземною мовою (іноземними мовами).

Словосполучення «акціонерне товариство» та похідні від нього можуть використовувати у своєму найменуванні лише юридичні особи, які зареєстрували у встановленому порядку випуск власних акцій та функціонують відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» [21].

АТ самостійно визначає необхідність зазначення у своєму найменуванні його типу, передбаченого ст. 6 Закону України «Про акціонерні товариства» [21].

Згідно з цією нормою, АТ за типом поділяються на публічні та приватні.

Тип АТ визначається у його статуті. Публічну пропозицію власних акцій може здійснювати виключно публічне АТ. Якщо приватне АТ має намір здійснити публічну пропозицію власних акцій, загальні збори такого

товариства разом з прийняттям рішення про здійснення публічної пропозиції власних акцій повинні прийняти рішення про зміну типу АТ з приватного на публічне. Зміна типу АТ з приватного на публічне або з публічного на приватне не є його перетворенням [21].

Публічне АТ може бути створено виключно шляхом зміни типу АТ з приватного на публічне або шляхом перетворення з іншого господарського товариства [21].

Особливості структури управління АТ обговорено у ст. 4 Закону України «Про акціонерні товариства». Так, структура управління АТ може бути однорівневою або дворівневою [21].

За однорівневої структури управління до органів АТ застосовуються положення розділу VIII Закону України «Про акціонерні товариства».

За однорівневої структури управління органами управління АТ є загальні збори та рада директорів. До складу ради директорів входять виконавчі директори та можуть входити невиконавчі директори. Частина невиконавчих директорів можуть бути незалежними невиконавчими директорами.

Однорівнева структура управління передбачає здійснення функцій контролю та управління діяльністю АТ єдиним колегіальним органом, який називається «рада директорів».

У приватному АТ з кількістю акціонерів до 10 осіб замість ради директорів може формуватися одноосібний виконавчий орган, який здійснює повноваження ради директорів, до якого застосовуються положення розділу X Закону України «Про акціонерні товариства» [21].

Управління поточною діяльністю АТ здійснюють виконавчі директори. Функції з управління ризиками та контролю за діяльністю виконавчих директорів і товариства в цілому здійснюють невиконавчі директори [21].

Звернемося до аналізу управління АТ за дворівневої структури. В такому випадку до органів АТ застосовуються положення розділів IX і X Закону України «Про акціонерні товариства» [21].

За дворівневої структури управління органами управління АТ є загальні збори, орган, відповідальний за здійснення нагляду (наглядова рада), і виконавчий орган (колегіальний або одноосібний) [21].

Підкреслимо, що дворівнева структура управління передбачає чіткий розподіл функцій з безпосереднього управління поточною (операційною) діяльністю АТ, які здійснює виконавчий орган, та функцій контролю за роботою виконавчого органу та інших керівників АТ (у тому числі підрозділів контролю та внутрішнього аудиту), які здійснює наглядова рада. До складу наглядової ради входять члени наглядової ради, частина з яких у встановлених законом випадках є незалежними директорами.

Структура управління АТ визначається його статутом. АТ, яке створене із дворівневою структурою управління, має право прийняти рішення про перехід на однорівневу структуру управління. АТ, що було створене з однорівневою структурою управління, має право прийняти рішення про перехід на дворівневу структуру управління. Зміна виду структури управління не є реорганізацією або перетворенням товариства [21].

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про акціонерні товариства» акціонерами можуть бути фізичні та юридичні особи, а також держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, або територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, які є власниками акцій товариства [21].

Засновниками АТ можуть бути фізичні та/або юридичні особи, держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном (ст. 10 згаданого Закону). Кількість засновників АТ не обмежується [21].

Якщо засновників АТ два і більше, вони можуть укласти засновницький договір, у якому визначаються порядок провадження спільної діяльності щодо заснування товариства, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанню кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбання акцій, строк і форма оплати вартості акцій [21].

Для заснування АТ засновники здійснюють емісію його акцій, проводять установчі збори та здійснюють державну реєстрацію акціонерного товариства.

Засновницький договір не є установчим документом товариства і діє до дати реєстрації НКЦПФР звіту про результати емісії акцій.

Засновницький договір укладається в письмовій формі. Якщо АТ засновується за участю фізичних осіб, справжність підписів на засновницькому договорі підлягає нотаріальному посвідченню.

При заснуванні АТ його акції підлягають розміщенню виключно серед його засновників. Публічна пропозиція акцій товариства може здійснюватися після отримання свідоцтва про реєстрацію першого випуску акцій.

Публічна пропозиція акцій здійснюється у порядку, встановленому Законом України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 03.02.2006 р. № 3480-IV [31].

Створення АТ шляхом заснування здійснюється за такими етапами:

- 1) прийняття зборами засновників рішення про заснування АТ та про емісію акцій;
- 2) подання офіційним каналом зв'язку до НКЦПФР заяви та всіх необхідних документів для реєстрації випуску акцій;
- 3) реєстрація НКЦПФР випуску акцій та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;
- 4) укладення з Центральним депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування випусків цінних паперів;
- 5) присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів;
- 6) розміщення акцій серед засновників АТ;
- 7) оплата засновниками повної вартості акцій;
- 8) затвердження установчими зборами результатів емісії акцій, затвердження статуту АТ, прийняття інших рішень, передбачених законом;
- 9) реєстрація АТ в органах державної реєстрації;
- 10) подання офіційним каналом зв'язку до НКЦПФР звіту про результати емісії акцій;
- 11) реєстрація НКЦПФР звіту про результати емісії акцій;
- 12) отримання свідоцтва про реєстрацію випуску акцій [21].

Порядок здійснення емісії акцій при заснуванні АТ встановлюється НКЦПФР.

Проведений аналіз діє підстави стверджувати, що на сучасному етапі діяльність АТ регулюється не тільки новим спеціальним Законом України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-ІХ, а й іншими НПА різної юридичної сили (рис. 2.1)

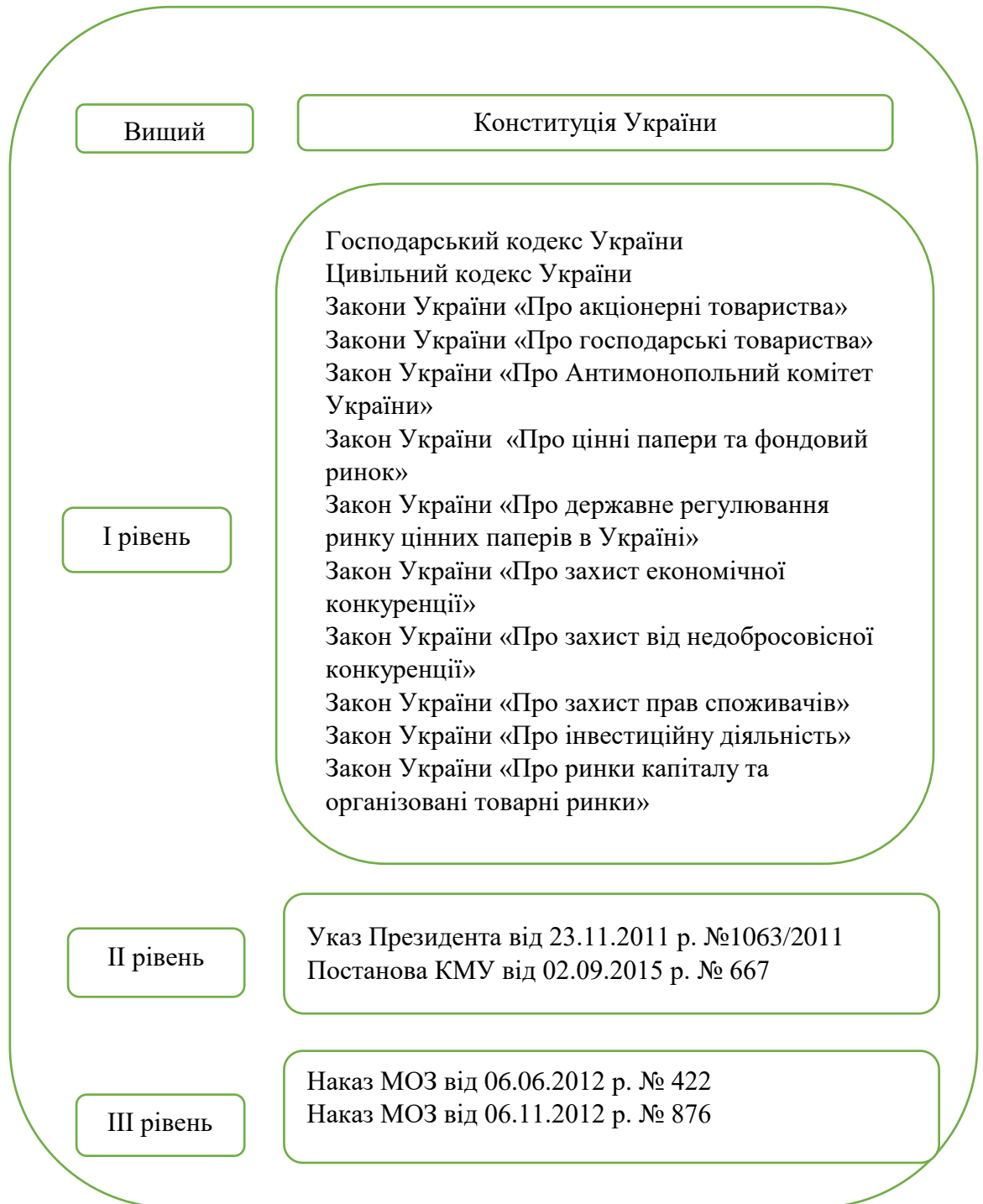

Рис. 2.1. Ієрархія за юридичною силою основних НПА, які регулюють діяльність АТ у сфері фармації в Україні

2.2. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від товариства з додатковою відповідальністю

Особливості діяльності ТДВ та ТОВ встановлюються одним НПА – Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», оскільки цій дві організаційно-правових форми юридичних осіб є спорідненими.

Слід відзначити, що цей закон не містить визначення «товариство з додатковою відповідальністю» так само, як і «товариство з обмеженою відповідальністю».

Проте таке визначення є у ЦК України. Так, відповідно до ст. 141 ЦК України товариством з додатковою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділено на частки, учасники якого солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за зобов'язаннями товариства своїм майном пропорційно до вартості внесеного вкладу.

Управління ТДВ здійснюється на тих самих принципах, що й ТОВ. Однак, істотна різниця між цими двома видами товариств полягає у виді відповідальності, яку несуть їх учасники.

Згідно зі ст. 56 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» учасники ТДВ солідарно несуть додаткову (субсидіарну) відповідальність за його зобов'язаннями своїм майном у розмірі, який встановлюється статутом цього товариства і є однаково кратним для всіх учасників до вартості внесеного кожним з них вкладу.

У разі визнання банкрутом одного з учасників ТДВ його відповідальність за зобов'язаннями товариства розподіляється між іншими учасниками цього товариства пропорційно до розміру належних їм часток у статутному капіталі.

Субсидіарна (додаткова) відповідальність є одним із видів цивільно-правової відповідальності і становить відповідальність однієї особи

(субсидіарного боржника) додатково до відповідальності іншої особи (основного боржника). Субсидіарну відповідальність треба класифікувати на статутну (відповідальність засновників (учасників), власників майна юридичної особи, а також інших осіб, що мають можливість визначати його дії), договірну і деліктну (що ґрунтуються відповідно на договорі і деликте) [34].

Зміст субсидіарної відповідальності розкрито у ст. 619 ЦК України. Зокрема, у ч. 1 ст. 619 ЦК України встановлено, що договором або законом може бути передбачена поряд із відповідальністю боржника додаткова (субсидіарна) відповідальність іншої особи.

До пред'явлення вимоги особі, яка несе субсидіарну відповідальність, кредитор повинен пред'явити вимогу до основного боржника (абз. 1 ч. 2 ст. 619 ЦК України).

Якщо основний боржник відмовився задовольнити вимогу кредитора або кредитор не одержав від нього в розумний строк відповіді на пред'явлену вимогу, кредитор може пред'явити вимогу в повному обсязі до особи, яка несе субсидіарну відповідальність (абз. 2 ч. 2 ст. 619 ЦК України).

Слід підкреслити, що відповідно до ч. 3 ст. 619 ЦК України кредитор не може вимагати задоволення своєї вимоги від особи, яка несе субсидіарну відповідальність, якщо ця вимога може бути задоволена шляхом зарахування зустрічної вимоги до основного боржника.

Таким чином, ч. 3 ст. 619 ЦК України, фактично встановлює заборону для кредитора звертатися до субсидіарного боржника з вимогою, яка може бути задоволена шляхом зарахування зустрічної вимоги до основного боржника (ст. 601 ЦК України). Утім, якщо шляхом зарахування вимога кредитора задоволена не в повному обсязі, кредитор має право звернутися до додаткового боржника з вимогою в тієї частині, що залишилася незадоволеною.

У абз. 1 ч. 4 ст. 619 ЦК України на особу, яка несе субсидіарну відповідальність, тобто на додаткового боржника, покладено обов'язок до

задоволення вимоги, пред'явленої йому кредитором, повідомити про це основного боржника, а у разі пред'явлення до нього позову, – подати клопотання про залучення основного боржника до участі у справі.

Суть цього правила полягає, по-перше, в тому, щоб не допустити подвійного виконання (і основним боржником і додатковим), і, отже, безпідставного збагачення кредитора, а, по-друге, – в тому, щоб надати можливість основному боржнику висунути проти вимоги кредитора можливі заперечення. У випадку пред'явлення до додаткового боржника позову він має заявити клопотання про залучення основного боржника до участі у справі або в якості совідповідача, або в якості третьої особи на стороні відповідача. Але вирішення цього питання належить до компетенції суду.

У разі порушення додатковим боржником встановленого в абз. 1 ч. 4 619 ЦК України обов'язку, основний боржник отримує право висунути проти регресної вимоги додаткового боржника всі заперечення, які він мав проти кредитора (абз. 2 ч. 4 ст. 619 ЦК України).

Субсидіарну відповідальність треба відрізнити від солідарного обов'язку боржників, який врегульований ст. 543 ЦК України. Всі солідарні боржники є основними боржниками, у зв'язку з чим кредитор має право вимагати виконання обов'язку частково або в повному обсязі як від усіх боржників разом, так і від будь-кого з них окремо.

Субсидіарну відповідальність треба також відрізнити від заміни кредитора шляхом переведення боргу, порядок якого визначено у ст. 520 ЦК України. При переведенні боргу відбувається заміна первісного боржника іншою особою, яка займає його місце, і, отже, додатковий боржник при цьому не з'являється.

Відрізняється субсидіарна відповідальність і від покладення боржником виконання зобов'язання на третю особу, яке передбачено ст. 528 ЦК України. При покладенні виконання зобов'язання на третю особу ця особа не стає боржником і, за загальним правилом, не несе відповідальності перед кредитором. У ст. 618 ЦК України міститься правило, що боржник відповідає

за порушення зобов'язання іншими особами, на яких було покладено його виконання (згідно зі ст. 528 ЦК), якщо договором або законом не встановлено відповідальність безпосереднього виконавця.

До пред'явлення вимоги додатковому (субсидіарному) боржнику кредитор повинен в обов'язковому порядку звернутися з цією вимогою до основного боржника, навіть у тому випадку, коли є очевидним, що основний боржник цю вимогу не виконає.

Лише у випадку, коли основний боржник у розумний строк або взагалі не надав відповіді на пред'явлену вимогу, або відмовився задовольнити вимогу кредитора в цілому, або задовольнив її, але не у повному обсязі (наприклад, через недостатність коштів), кредитор має право пред'явити цю вимогу (відповідно, в цілому, або у частині, що залишилася не задоволеною) до додаткового (субсидіарного) боржника.

Таким чином, суть субсидіарної відповідальності полягає у залученні поряд з основним боржником додаткового (субсидіарного) боржника.

Слід погодитись з Р. Римарчук, що субсидіарна відповідальність – це обов'язок зазнати негативних наслідків суб'єктом права (фізична, юридична особа чи держава), який виникає внаслідок невиконання або неналежного виконання зобов'язань чи порушення приписів закону не ним безпосередньо, а іншим суб'єктом, який із порушником перебуває у різних правових зв'язках [34].

Отже, виходячи з усталеної у цивільному праві класифікації відповідальності, субсидіарна (додаткова) відповідальність (ст. 619 ЦК) це один з видів цивільно-правової відповідальності, який виділяється за критерієм розподілу прав та обов'язків між суб'єктами зобов'язання з множинністю осіб. Крім неї у законі передбачені ще часткова (ст. 540 ЦК) та солідарна відповідальність (ст.ст. 542–543 ЦК). За таким критерієм, як підстави виникнення, субсидіарна відповідальність може бути договірною або недоговірною (глава 82 ЦК України) [47, 48].

2.3. Відмежування товариства з обмеженою відповідальністю від приватного підприємства

Відповідно до ст. 62 ГК України підприємство є організаційною формою господарювання, самостійний суб'єкт господарювання.

Статтею 63 ГК України закріплені види та організаційні форми підприємств. В ч. 1 ст. 63 ГК названі види підприємств залежно від форм власності. Відповідно до цієї норми ПП діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи).

Серед ознак, що об'єднують ПП та ТОВ, слід відмітити те, що вони є юридичними особами. Крім того, ПП має такі самі характеристики, як і ТОВ, за такими важливими критеріями: 1) особи, які можуть виступати засновниками (учасниками), 2) мінімальна та максимальна їх кількість, 3) мінімальний розмір статутного капіталу, 4) відповідальність учасників за зобов'язаннями юридичної особи.

У ст. 83 ЦК України закріплені організаційно-правові форми юридичних осіб. Згідно з ч. 1 цієї норми юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом.

Частиною 2 ст. 83 ЦК України встановлено, що товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві. Товариство може бути створено однією особою, якщо інше не встановлено законом.

В цивільному законодавстві та науковій літературі товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі [6, 12, 13, 36]. Так, у ч. 1 ст. 84 ЦК України міститься положення, що товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками є підприємницькими. Вони можуть бути створені як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) [48].

Враховуючи вищевикладене, можна узагальнити, що ТОВ є видом господарського товариства, котре має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників. Кількість учасників товариства не обмежується. Учасниками товариства можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

Перше, за чим ПП можна відрізнити від ТОВ, є їх форма власності. На відміну від ТОВ, яке може бути будь-якої форми власності, ПП може створюватися лише на основі приватної власності однієї або кількох фізичних осіб чи юридичної особи.

Діяльність ТОВ врегульована у спеціальному Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», а також загальними нормами ЦК та ГК України. Однак, на сьогодні можна констатувати відсутність в законодавстві України спеціального НПА, який би визначав правовий статус ПП. Отже, порядок створення та діяльності ПП на сучасному етапі регулюється лише загальними положеннями про юридичних осіб з ЦК та ГК України.

Таким чином, з правової точки зору діяльність ТОВ є більш врегульованою порівняно з ПП. На наш погляд, відсутність детального закріплення в законодавстві правового статусу ПП пояснює той факт, що кількість зареєстрованих в Україні ТОВ в 3,8 рази перевищує кількість зареєстрованих ПП (відповідний аналіз даних Держстату України здійснено у підрозділі 3.1 роботи). Суттєвим недоліком ПП, на відміну від ТОВ, є відсутність прямої вказівки закону, яка чітко регулювала б порядок його створення та вирішення «внутрішніх» питань (права та обов'язки засновників, розподіл прибутку, порядок прийняття рішень тощо). Все це вказує на те, що ПП є менш захищеною законодавством організаційно-правовою формою підприємницької діяльності [5].

Крім того, поняття «приватне підприємство» вказує лише на форму власності, а не на особливості у його заснуванні чи управлінні, тому як організаційна форма потребує законодавчого уточнення.

Що стосується установчих документів, то у ТОВ це статут і рішення загальних зборів засновників, закріплене у протоколі. Відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» за бажанням при створенні товариства можна укласти договір про створення ТОВ [12]. У ПП це, як правило, теж статут і рішення власника про створення підприємства, проте співвласники ПП можуть додатково укласти засновницький договір.

Хоча з першого погляду перелік установчих документів схожий, але обов'язкові положення статуту ПП і ТОВ відрізняються. Власникам ПП необхідно максимально деталізувати положення своїх статутних документів, оскільки через недостатнє правове регулювання конфлікти між учасниками вирішити буде набагато складніше.

Для створення ТОВ чи ПП обов'язково має бути сформований статутний капітал, що ділиться на частки та формується за рахунок внесків засновників. Такими внесками можуть бути: грошові кошти; цінні папери; об'єкти інтелектуальної власності; інші речі; майнові чи інші права, що мають грошову оцінку, тощо.

Грошова оцінка вкладу засновника визначається самим засновником, а у випадках, встановлених законом, підлягає незалежній експертній перевірці. Засновником ТОВ, відповідно до чинного законодавства України, може бути одна або декілька осіб – як фізичних, так і юридичних. Натомість ПП може створюватися на основі приватної власності або однієї чи кількох фізичних осіб, або однієї юридичної особи. Мати змішаний склад засновників (фізичних та юридичних осіб) або складатися з декількох юридичних осіб ПП не може (ч. 1 ст. 113 ГК України).

Слід враховувати, що законодавством не встановлено обмеження щодо максимальної кількості осіб, які можуть бути засновниками або учасниками

(власниками) ТОВ чи ПП. Що стосується відповідальності, то ТОВ і ПП відповідають по своїх зобов'язаннях всім своїм майном. Водночас власник ПП так само, як і учасник ТОВ, відповідають лише у рамках свого вкладу до юридичної особи.

Звернемо увагу на існуючі обмеження в діяльності цих суб'єктів господарювання. Так, Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» містить певні обмеження щодо діяльності директора ТОВ. На керівника ПП вони не поширюються, і це не убезпечує інтереси власників від нечесних дій директора. Наприклад, директор ТОВ без згоди загальних зборів не може укласти договір вартістю більше 50% чистих активів, а от директор ПП може.

Фахівці констатують той факт, що законотворча діяльність зосереджена переважно на процесах удосконалення правового статусу АТ, ТОВ та ТДВ [12, 15]. Дійсно, останнім часом прийняти нові Закони «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (06.02.2018 р.), «Про акціонерні товариства» (27.07.2022 р.), фрагментарні зміни до Закону України «Про господарські товариства» (останні були внесені 17.06.2020 р.). Нажаль, іншим організаційно-правовим формам поки не приділено додаткової уваги.

Підводячи підсумок, можна виділити ознаки, що зумовлюють популярність ТОВ як організаційно-правової форми господарювання у фармації в порівнянні з ПП.

По-перше. діяльність ТОВ більш чітко регламентована, ніж діяльність ПП. Це зменшує кількість ризиків, пов'язаних з неоднозначним трактуванням законодавства.

По-друге, директор ТОВ без згоди загальних зборів не може укласти договір вартістю більше 50% чистих активів, а директор ПП може [5].

Наявність такого обмеження для ТОВ захищає інтереси його власників від можливих нечесних дій директора; 3) у ТОВ, на відміну від ПП, є передбачений законом порядок виплати дивідендів, що захищає інтереси кожного засновника ТОВ.

Висновки до другого розділу

1. Показано, що серед всіх організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності ТОВ мають найбільшу кількість загальних рис із ПП. Виокремлено основні ознаки, які є спільними між ТОВ та ПП, а також критерії, за якими вони відрізняються. Акцентовано увагу на тому, що ПП порівняно з ТОВ є менш чітко законодавчо врегульованою організаційно-правовою формою господарювання.

2. Змістовний аналіз положень законодавства дозволяє дійти висновку, що правовий статус ТОВ більш чітко визначений, ніж ПП. Так, у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» чітко врегульовано порядок створення ТОВ, права та обов'язки його засновників, спосіб розподілу прибутків, порядок прийняття рішень тощо. Спеціального закону, який би регулював порядок створення та діяльності ПП, порядок виплати дивідендів на сьогодні не прийнято. Тому господарювання у формі ПП регламентується лише загальними положеннями про юридичні особи, які містяться в ЦК України та ГК України.

3. Звернено увагу, що відсутність чіткого регулювання особливостей заснування та управління ПП є істотною законодавчою прогалиною, яка також впливає на те, що ця організаційно-правова форма обирається не так часто, як ТОВ. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 44 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» встановлено, що рішення про надання згоди на вчинення правочину, якщо вартість майна, робіт або послуг, що є предметом такого правочину, перевищує 50% вартості чистих активів товариства відповідно до останньої затвердженої фінансової звітності, приймаються виключно загальними зборами учасників, якщо інше не передбачено статутом товариства. Тобто, ця норма захищає інтереси засновників ТОВ від зловживань своїм службовим становищем з боку директора. Такого обмеження не передбачено для директора ПП. Крім того, ст. 26, ст. 27 названого закону врегульовано порядок виплати дивідендів у ТОВ. Подібних норм щодо ПП в законодавстві не міститься.

4. Обґрунтовано, що основними причинами, з яких при виборі форми господарювання між ПП та ТОВ перевага надається останній є наступні: 1) можливість одночасного об'єднання при створенні ТОВ капіталу фізичних та юридичних осіб, а також різних форм власності; 2) більш чітке законодавче регулювання порядку заснування, діяльності та управління ТОВ, ніж ПП. Зокрема, до таких положень, які забезпечують більший правовий захист інтересів учасників ТОВ, відноситься: а) обмеження можливості директора ТОВ без згоди загальних зборів укладати договір вартістю більше 50% чистих активів юридичної особи; 2) встановлений законом порядок виплати дивідендів.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЯК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ

3.1. Вивчення сучасних тенденцій щодо організаційних форм здійснення господарської діяльності у сфері фармації

Для з'ясування питання які організаційні форми здійснення господарської діяльності у сфері фармації є найбільш розповсюдженими – юридичні особи чи ФОП, нами були проаналізовані дані, що містяться на офіційному сайті Держстату України.

Ці відомості мають назви «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за видами економічної діяльності з розподілом за ознакою статі керівника» та «Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності розподілом за ознакою статі керівника» [9].

З урахуванням напрямку нашого дослідження, з цих таблиць ми обрали відомості тільки щодо тих видів економічної діяльності по КВЕД-10, які здійснюються у сфері фармації.

Як відомо, КВЕД – це код, який містить усі можливі напрямки роботи підприємств. Такий код підбирається при первинній реєстрації підприємства та відображає основний вид діяльності суб'єкта господарювання.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що більшість суб'єктів господарювання у організаційній формі юридичної особи, а не шляхом реєстрації як ФОП, здійснює такі види господарської діяльності: 1) виробництво основних фармацевтичних продуктів; 2) виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів; 3) оптова торгівля фармацевтичними товарами; 4) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах. Лише роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах в більшій кількості здійснюється ФОП.

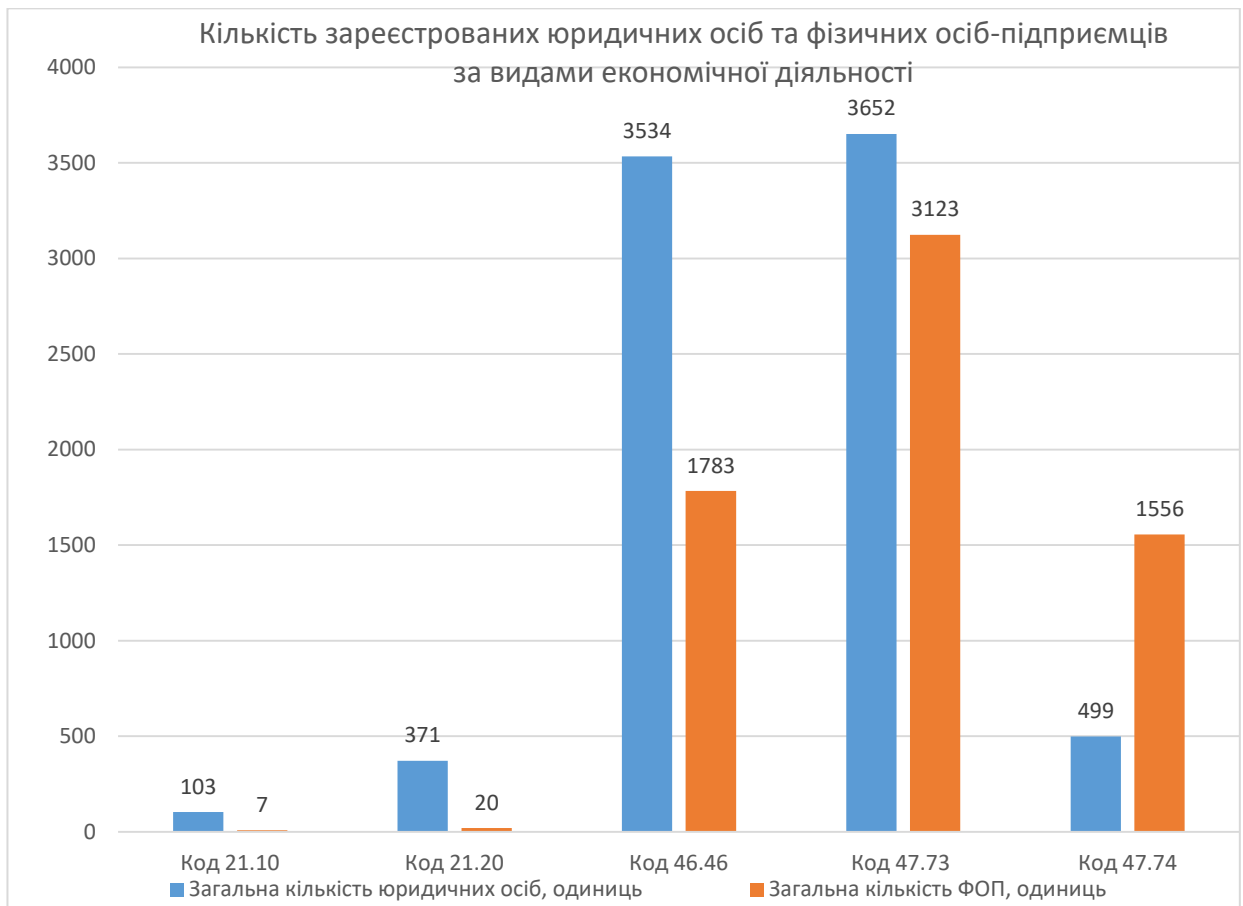
Узагальнення опрацьованих статистичних даних щодо кількості зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності згідно з КВЕД-2010 представлено у табл. 3.1.

**Кількість зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
за видами економічної діяльності**

Таблиця 3.1.

№	Вид економічної діяльності згідно з КВЕД-2010		Загальна кількість юридичних осіб, одиниць	Загальна кількість ФОП, одиниць
	назва	код		
1	Виробництво основних фармацевтичних продуктів	21.10	103	7
2	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	21.20	371	20
3	Оптова торгівля фармацевтичними товарами	46.46	3534	1783
4	Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.73	3652	3123
5	Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.74	499	1556

Наочне співвідношення кількості зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності представлено на рис. 3.1.

21.10 - Виробництво основних фармацевтичних продуктів

21.20 - Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів

46.46 - Оптова торгівля фармацевтичними товарами

47.73 - Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах

47.74 - Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах

Рис. 3.1. Співвідношення кількості зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності у сфері фармації

У відсотковому співвідношенні, як видно з табл. 3.1. та рис. 3.1, кількість юридичних осіб, що займаються відповідними видами економічної діяльності, більша, ніж кількість ФОП:

- 1) виробництво основних фармацевтичних продуктів – майже у 15 раз;
- 2) виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів – майже у 2 рази;

- 3) оптова торгівля фармацевтичними товарами – майже у 15 раз;
- 4) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах – майже у 1,2 раз.

Наступним кроком прикладної частини нашого дослідження стало виявлення найбільш розповсюджених організаційно-правових форм юридичних осіб. Для вирішення цього завдання нами були проаналізовані дані офіційного сайту Держстату України, які називаються «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника» [9].

Слід відзначити, що в науковій літературі пропонуються різні класифікації організаційно-правових форм господарювання (юридичних осіб), за різними критеріями [9].

Але НПА, в якому міститься такий поділ, є Класифікатор організаційно-правових форм господарювання ДК 002:2004 (КОПФГ). Цей документ затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики «Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів» від 28.05.2004 № 97 [26].

Слід звернути увагу на те, що саме КОПФГ користується Держстат України у своїй документації. Оскільки він був прийнятий ще в 2004 р., а з того часу у правому регулюванні господарських товариств відбулося багато змін, існують певні відмінності у правовій термінології. Зокрема, як зазначалося у підрозділі 2.1 роботи, у чинному сьогодні законодавстві щодо АТ більше не міститься таких видів товариства, як закрите та відкрите, якими користується Держстат України. Сьогодні за своїм правовим статусом ЗАТ відповідає ПрАТ, а ВАТ відповідно ПАТ.

Отже, серед 72 організаційно-правових форм, які представлені у вищезазваному документі Держстату України, нами відібрані ті, які виходячи

з практичного досвіду найбільш часто зустрічаються у фармації, а тому були досліджені у розділі 2 нашій роботі в аспекті порівняння з ТОВ.

Дані, які були відібрані для здійснення цього напряму дослідження, для наочності та зручності були зведені у табл. 3.2.

Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання

Таблиця 3.2.

№ з/п	Назва організаційно-правової форми господарювання згідно з КОПФГ	Загальна кількість юридичних осіб, одиниць
1	Приватне підприємство	199853
2	Акціонерне товариство	7177
3	Відкрите акціонерне товариство	1639
4	Закрите акціонерне товариство	4762
5	Товариство з обмеженою відповідальністю	761776
6	Товариство з додатковою відповідальністю	1504

Проведений аналіз дає підстави вважати підтвердженою гіпотезу, яка була висунута на початковому етапі дослідження про те, що ТОВ є найпоширенішою формою господарювання в Україні в цілому, та у сфері фармації зокрема. Слід відмітити, що в зарубіжних країнах ця форма господарювання також дуже популярна, особливо при створенні аптечного закладу [50-61].

На другому по популярності серед організаційно-правової форм юридичних осіб займає ПП, яке має багато схожих з ТОВ ознак, що було розкрито в підрозділі 2.3 роботи.

3.2. Аналіз сучасних особливостей товариств з обмеженою відповідальністю за видами господарської діяльності у фармації

З урахуванням євроінтеграційних прагнень нашої держави на утвердження гендерної демократії та культури у всіх сферах суспільного життя, нами було поставлено завдання здійснити аналіз розподілу зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації за ознакою статі керівника.

На нашу думку, цінність подібного аналізу полягає в тому, що він дозволить з'ясувати гендерний баланс у видах економічної діяльності, які здійснюються у сфері фармації. В аспекті нашого дослідження ми виходимо з усталеної в науці думки, що встановлення гендерного балансу спирається на сукупність ключових показників, серед яких одне з найбільших значень мають представництво чоловіків та жінок на управлінських посадах.

Для вирішення цього завдання нами були проаналізовані дані, які містяться на офіційному сайті Держстату України, за декількома показниками:

- 1) кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника;
- 2) кількість зареєстрованих юридичних осіб за видами економічної діяльності з розподілом за ознакою статі керівника;
- 3) кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності розподілом за ознакою статі керівника;
- 4) розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб за видами економічної діяльності у сфері фармації;
- 5) розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності у сфері фармації [9].

Серед вказаних таблиць нами були відібрані та вивчені ті показники, які стосуються видів економічної діяльності у сфері фармації згідно з КВЕД-2010.

Узагальнення результатів такого аналізу щодо статі керівника юридичних осіб наведено у табл. 3.3.

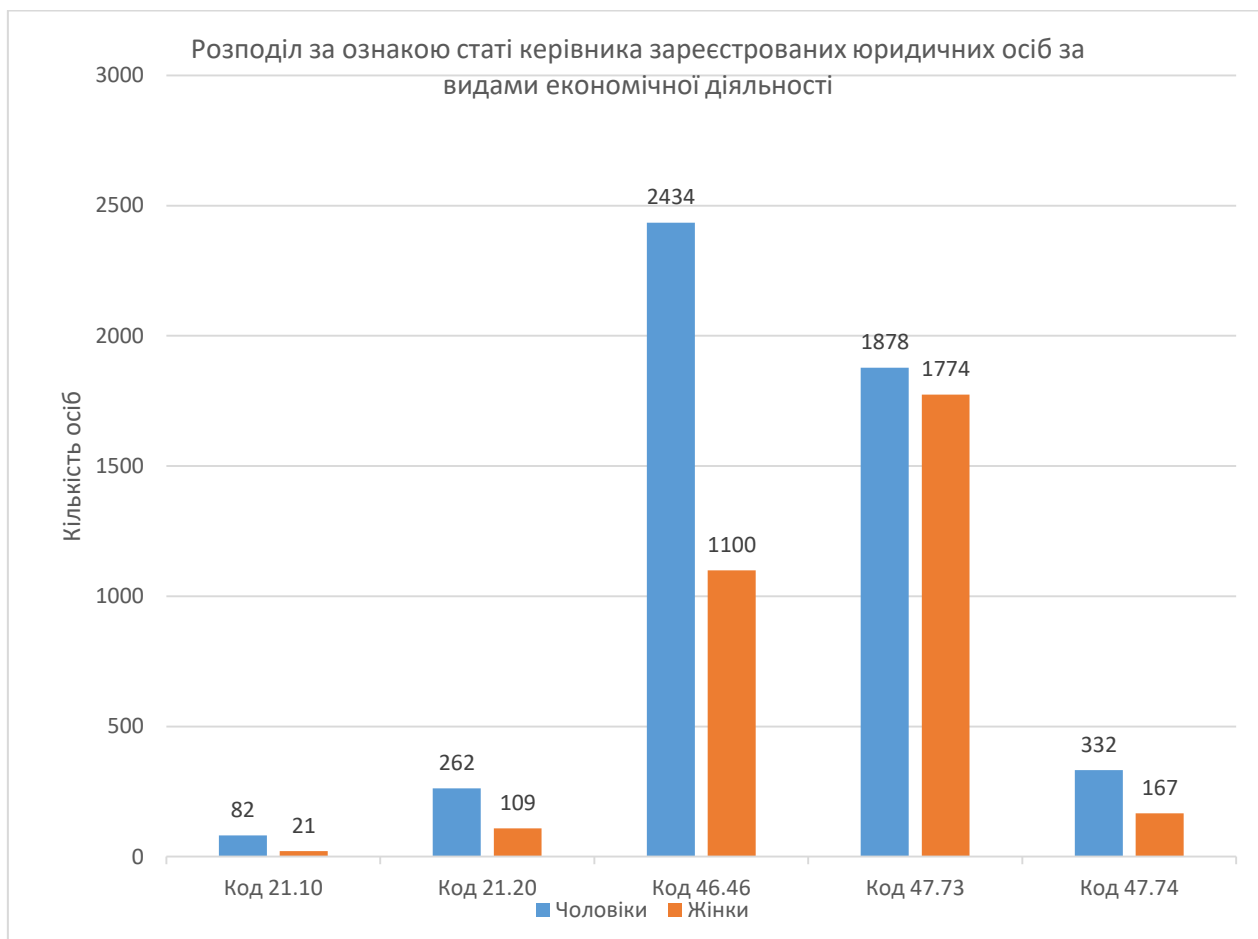
**Розподілом за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб
за видами економічної діяльності**

Таблиця 3.3.

№	Вид економічної діяльності згідно з КВЕД-2010		чоловіки		жінки	
	назва	код	кількість осіб	частка, у % до загальної кількості	кількість осіб	частка, у % до загальної кількості
1	Виробництво основних фармацевтичних продуктів	21.10	82	79,6	21	20,4
2	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	21.20	262	70,6	109	29,4
3	Оптова торгівля фармацевтичними товарами	46.46	2434	68,9	1100	31,1
4	Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.73	1878	51,4	1774	48,6
5	Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними	47.74	332	66,5	167	33,5

товарами в спеціалізованих магазинах					
--------------------------------------	--	--	--	--	--

Наочне результати аналізу щодо статі керівника юридичних осіб показано на рис. 3.2, 3.3.

21.10 - Виробництво основних фармацевтичних продуктів

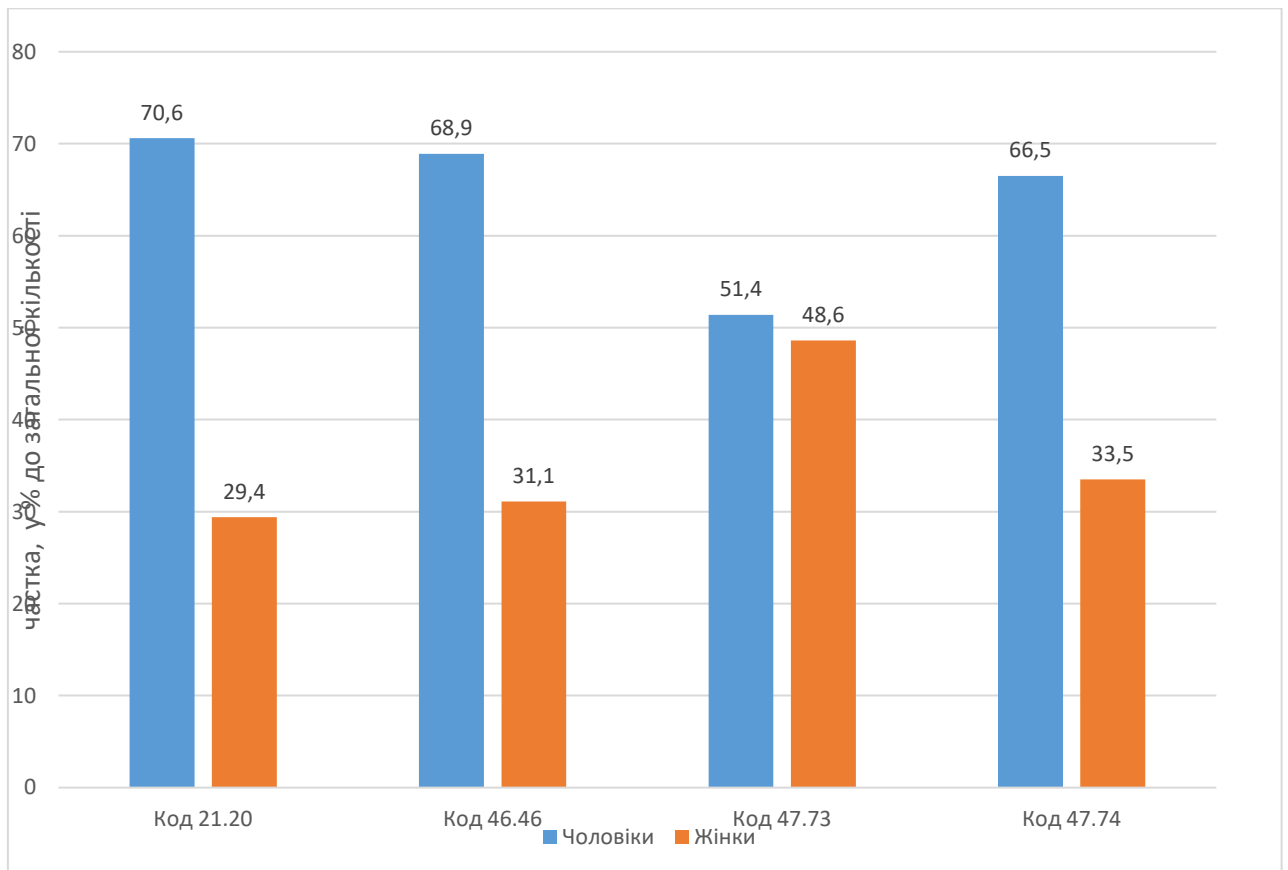
21.20 - Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів

46.46 - Оптова торгівля фармацевтичними товарами

47.73 - Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах

47.74 - Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах

Рис. 3.2. Розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб за видами економічної діяльності у сфері фармації

21.10 - Виробництво основних фармацевтичних продуктів

21.20 - Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів

46.46 - Оптова торгівля фармацевтичними товарами

47.73 - Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах

47.74 - Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах

Рис. 3.3. Частка у відсотках до загальної кількості керівників чоловічої та жіночої статі у зареєстрованих юридичних особах за видами економічної діяльності у сфері фармації

За результатами проведеного гендерного аналізу встановлено, що більша кількість керівників в юридичних особах є чоловіками. Проте є істотні коливання у розподілі статі керівника залежно від виду діяльності. Зокрема, кількість чоловіків-керівників юридичних осіб, які займаються відповідними видами економічної діяльності, більша, ніж керівників-жінок: 1) виробництво основних фармацевтичних продуктів – майже у 4 рази (3,9); 2) виробництво

фармацевтичних препаратів і матеріалів – у 2,4 рази; 3) оптова торгівля фармацевтичними товарами – майже у 2,2 рази; 4) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах – у 1,05 рази (майже рівні значення); 5) роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах – майже у 2 рази (1,98).

Таким чином, найбільший розрив між кількістю керівників чоловіків та жінок на підприємствах фармації, що зареєстровані як юридичні особи, спостерігається на виробництві основних фармацевтичних продуктів (майже у 4 рази), а найменший – у роздрібній торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах, де керівників чоловіків та жінок майже порівну.

Цифрова інформація щодо статі керівника зареєстрованих ФОП за видами економічної діяльності у фармації згідно з КВЕД-2010 узагальнена у табл. 3.4.

Розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих ФОП за видами економічної діяльності

Таблиця 3.4.

№	Вид економічної діяльності згідно з КВЕД-2010		чоловіки		жінки	
	назва	код	кількість осіб	частка, у % до загальної кількості	кількість осіб	частка, у % до загальної кількості
1	Виробництво основних фармацевтичних продуктів	21.10	7	71,4	2	28,6

2	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	21.20	13	65	7	35
3	Оптова торгівля фармацевтичними товарами	46.46	914	51,3	869	48,7
4	Роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.73	1853	36,9	1970	63,1
5	Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.74	669	43,0	887	57

Це дослідження висвітлює тенденцію, що притаманна для ФОП: більша кількість керівників на підприємствах з фармацевтичного виробництва є чоловіками. Зокрема, для ФОП кількість чоловіків-керівників більша, ніж керівників-жінок: 1) виробництво основних фармацевтичних продуктів – майже у 3,5 рази; 2) виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів – у 1,85 рази.

Проте на підприємствах у формі ФОП, які займаються оптовою торгівлею фармацевтичними товарами, чоловіків більше лише у 1,05 рази, тобто майже рівний показник.

Однак найбільш істотна відмінність у гендерному розподілі керівників юридичних осіб і ФОП проявляється у роздрібній торгівлі. Керівників-жінок

у ФОП, на відміну від юридичних осіб, більше у двох наступних видах діяльності: 1) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах – у 1,06 рази (майже рівні значення); 5) роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах – у 1,3 рази.

Отже, найбільша частка керівників чоловіків наявна на підприємствах у формі ФОП, які займаються виробництвом основних фармацевтичних продуктів (чоловіків більше ніж жінок майже у 3,5 рази). Майже рівне співвідношення для ФОП між керівниками-чоловіками та жінками на підприємствах, які займаються: 1) оптовою торгівлею фармацевтичними товарами (чоловіків більше на 1,05 рази); 2) роздрібною торгівлею фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах (жінок більше у 1,06 рази). Для підприємств у формі ФОП видом фармацевтичної діяльності, в якому найбільша частка керівників-жінок є роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах (жінок більше у 1,3 рази).

Наступним етапом став порівняльний аналіз частки керівників чоловічої та жіночої статі у юридичних особах та ФОП за видами економічної діяльності згідно з КВЕД-2010, результати якого надані у табл. 3.5.

Розподілом за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації

Таблиця 3.5.

№	Вид економічної діяльності згідно з КВЕД-2010		ФОП		юридичні особи	
	назва	код	співвідношення керівників	частка чоловіків-керівників,	співвідношення керівників	частка чоловіків-керівників,

			чоловіків та жінок	у % до загальної кількості	чоловіків та жінок	у % до загальної кількості
1	Виробництво основних фармацевтичних продуктів	21.10	чоловіків > у 3,5 рази	71,4	чоловіків > у 3,9 рази	79,6
2	Виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів	21.20	чоловіків > у 1,85 рази	65	чоловіків > у 2,4 рази	70,6
3	Оптова торгівля фармацевтичним и товарами	46.46	чоловіків > у 1,05 рази	51,3	чоловіків > у 2,2 рази	68,9
4	Роздрібна торгівля фармацевтичним и товарами в спеціалізованих магазинах	47.73	жінок > у 1,05 рази	36,9	чоловіків > у 1,05 рази	51,4
5	Роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах	47.74	жінок > у 1,05 рази	43,0	чоловіків > у 1,98 рази	66,5

Проведений порівняльний гендерний аналіз частки керівників відповідної статі у юридичних особах та ФОП за видами економічної діяльності відповідно до КВЕД-2010 дозволяє констатувати наступне:

1) більшість керівників-чоловіків є на підприємствах з фармацевтичного виробництва (основних фармацевтичних продуктів, фармацевтичних препаратів і матеріалів), що зареєстровані як юридичні особи, так і як ФОП;

2) в юридичних особах за всіма видами економічної діяльності у фармації частка керівників чоловічої статі є більшою, а ФОП здійснюється два види господарської діяльності, яких частка керівників-жінок більша: а) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах (жінок більше у 1,06 рази); б) роздрібна торгівля медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах (жінок більше у 1,3 рази);

3) у роздрібній торгівлі фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах виявлено цікаву прямо протилежну тенденцію для ФОП та юридичних осіб: у 1,05 рази в цьому виді діяльності більше керівників-жінок на підприємствах у формі ФОП, та в такому ж самому співвідношенні у юридичних особах більший відсоток керівників-чоловіків.

Ще одним напрямом нашого дослідження став розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб за основними організаційно-правовими формами господарювання у сфері фармації. На нашу думку подібний напрямок роботи є дуже актуальним, адже гендерний підхід надає можливість правильно дати оцінку ефективності законодавства – наскільки повно або ні воно відтворює соціальні потреби осіб обох статей; відстежувати управлінські, економічні та організаційні заходи, які повинні забезпечувати виконання НПА, та, зрештою, відстежувати реалізацію рівності прав жінок та чоловіків як це задекларовано у Конституції України [16].

Для здійснення визначеного завдання знову було використано дані офіційного сайту Держстату України під назвою «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника» [9].

Узагальнення відібраних нами цифрових показників за тими організаційно-правовими формами юридичних осіб, які найчастіше відбираються для здійснення фармацевтичної діяльності, представлено у табл. 3.6.

**Розподіл за ознакою статі керівника зареєстрованих юридичних осіб
за основними організаційно-правовими формами господарювання
у сфері фармації**

Таблиця 3.6.

№	Назва організаційно-правової форми господарювання згідно з КОПФГ	чоловіки		жінки	
		кількість осіб	частка, у % до загальної кількості	кількість осіб	частка, у % до загальної кількості
1	Приватне підприємство	149750	74,9	50103	25,1
2	Акціонерне товариство	5830	81,2	1347	18,8
3	Відкрите акціонерне товариство	1360	83	279	17
4	Закрите акціонерне товариство	4067	85,4	695	14,6
5	Товариство з обмеженою відповідальністю	570103	74,8	191673	25,2
6	Товариство з додатковою відповідальністю	1185	78,8	319	21,2

Аналіз наведених даних свідчить про наступне. По-перше, у абсолютно всіх відібраних організаційно-правових формах більше двох третин керівників є особами чоловічої статі. По-друге, серед відібраних організаційно-правових

форм найбільша частка керівників-чоловіків у таких: 1) закрите акціонерне товариство (ЗАТ); 2) відкрите акціонерне товариство (ВАТ); 3) акціонерне товариство. Зауважимо, що саме АТ у всіх його видах найбільш часто обираються промислового виробництва ЛЗ та МВ [4]. Аналіз розподілу за ознакою статі керівника у ТОВ виявив, що переважна частка керівників є чоловіками (74,8%).

Висновки до третього розділу

1. За результатами аналізу дані, що містяться на офіційному сайті Держстату України під назвами «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за видами економічної діяльності з розподілом за ознакою статі керівника» та «Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за видами економічної діяльності розподілом за ознакою статі керівника» встановлено, що більшість суб'єктів господарювання у організаційній формі юридичної особи, а не шляхом реєстрації як ФОП, здійснює наступні види господарської діяльності: 1) виробництво основних фармацевтичних продуктів; 2) виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів; 3) оптова торгівля фармацевтичними товарами; 4) роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах.

2. Опрацьовано дані щодо 72 організаційно-правових форм, які представлені на офіційного сайті Держстату України у документі «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника». На підставі цього вивчення підтверджено висунуту на початковому етапі дослідження гіпотезу, що ТОВ є найпоширенішою формою господарювання в Україні в цілому, та у сфері фармації зокрема.

3. Здійснено аналіз розподілу зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації за ознакою статі керівника. Виявлено тенденції, які наявні у гендерній політиці залежно від виду економічної діяльності у сфері фармації та організаційної форми суб'єкта господарювання.

ВИСНОВКИ

1. З метою визначення основних ознак правового статусу ТОВ як організаційно-правової форми господарювання у сфері фармації, опрацьовано 20 НПА різної юридичної сили, серед яких Конституція України, 2 Кодекси, 7 некодифікованих Законів України, 7 постанов КМУ, 3 накази центральних органів виконавчої влади.

2. Аналіз чинного законодавства дозволив виділити основні ознаки правового статусу ТОВ. До них слід віднести те, що ТОВ: 1) є видом господарського товариства – юридичної особи; 2) має найменування, яке повинно містити назву товариства, а також його організаційно-правову форму – ТОВ; 3) діє на підставі установчих документів – статуту та рішення загальних зборів засновників, яке зафіксовано у відповідному протоколі; 4) має статутний капітал, який формується за рахунок внесків засновників, а також поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами; 5) несе відповідальність за своїми зобов'язаннями всім належним йому майном і не відповідає за зобов'язаннями своїх учасників; 6) може бути створено учасниками (засновниками) – фізичними або юридичними особами.

3. Висвітлено, що вищим органом управління ТОВ є загальні збори його учасників. До компетенції загальних зборів належать: визначення основних напрямів діяльності ТОВ, внесення змін до статуту або розміру статутного капіталу, розподіл чистого прибутку, прийняття рішення про виплату дивідендів тощо. Управління поточною діяльністю ТОВ товариства здійснює виконавчий орган. Він може бути одноосібним (має назву «директор» або іншу відповідно до статуту) або колегіальним (має назву «дирекція», а його голова – «генеральний директор» або інші, передбачені в статуті). Статутом ТОВ може бути передбачено утворення наглядової ради, яка контролює та регулює діяльність виконавчого органу товариства.

4. Проведено змістовний аналіз характерних ознак організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності шляхом створення (або реєстрації) юридичної особи. На підставі цього зроблено висновок, що ТОВ більш всього загальних рис мають з ПП. Зокрема, для ТОВ та ПП співпадають такі критерії, як: 1) бути засновниками (учасниками) суб'єкта господарювання (СГ) можуть фізичні або юридичні особи; 2) необмежена кількість учасників (засновників); 3) вимога обов'язкової сформованості статутного капіталу; 3) відсутність в законодавстві вказівки щодо мінімального розміру статутного капіталу (на відміну від акціонерних товариств, для яких він складає 1250 мінімальних заробітних плат); 4) юридичні особи відповідають по своїм зобов'язанням всім своїм майном, а власник ПП та учасники ТОВ несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю СГ, лише в межах своїх вкладів (внеску) до статутного капіталу юридичної особи.

5. Обґрунтовано, що основними відмежувальними ознаками, за якими ТОВ відрізняється від ПП, є наступні. По-перше, форма власності юридичної особи. ТОВ може створюватися на основі будь-якої форми власності, поєднувати різні форми власності, а ПП лише на основі приватної власності. По-друге, характеристика складу засновників. Так, ТОВ можуть створювати: 1) фізичні та юридичні особи; 2) декілька юридичних осіб. Відповідно до ч. 1 ст. 113 ГК України засновником ПП може бути: 1) одна або декілька фізичних осіб; 2) одна юридична особа. Отже, ТОВ, на відміну від ПП, може мати змішаний склад засновників (фізичні та юридичні особи).

6. Проаналізовано дані офіційного сайті Держстату України щодо кількості зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності по КВЕД-10, які здійснюються у сфері фармації. В результаті опрацювання цих відомостей встановлено, що більшість суб'єктів господарювання здійснює господарську діяльність у організаційній формі юридичної особи, а не шляхом реєстрації як ФОП. До таких видів діяльності відноситься: виробництво основних фармацевтичних продуктів, препаратів і матеріалів; оптова торгівля фармацевтичними товарами; роздрібна торгівля

фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах. У формі ФОП зареєстрована більша кількість лише підприємств, які здійснюють роздрібну торгівлю медичними й ортопедичними товарами в спеціалізованих магазинах.

7. На підставі опрацювання даних сайту Держстату України, які називаються «Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника» доведено, що ТОВ є найпоширенішою формою господарювання у сфері фармації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В.С. Щербини. К. : Юрінком Інтер, 2012. 528 с.
2. Асадчих Таїсія, Мильцева Вероніка. Права учасників товариства з обмеженою відповідальністю: законодавець у пошуках «золотої середини». Юрист і Закон. 2018 (30.03-05.04). № 12. URL: https://vkr.ua/publication/prava_uchasnikiv_tovaristva_z_obmezhenoyu_vidpovidalnistyu_zakonodavets_u_poshukakh_zolotoi_seredini (дата звернення: 25.09.2022).
3. Близнюк О., Сидорова Т., Зубов В. Сучасні тенденції розвитку акціонерних товариств в Україні. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2013. Вип. 1(1). С. 155-163.
4. Болдарь Г.Є., Разумейко Д.В. Аналіз особливостей правового регулювання діяльності фармацевтичних та біотехнологічних підприємств у формі акціонерних товариств в Україні. Проблеми та досягнення сучасної біотехнології: матеріали I Міжнародна науково-практична інтернет-конференції (25 березня 2021 р., НФаУ). Х : НФаУ, 2021. С. 103–104.
5. Болдарь Г.Є., Савчук Н.В. Аналіз особливостей правового регулювання товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації. Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 24-25 листопада 2022 р.). Х.: Вид-во НФаУ, 2022. С. 274–277. URL: <https://ztl.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/zbirnyk.pdf>
6. Господарське право (Загальна частина) : підручник. За ред. В.С. Щербини, В.В. Рєзнікової. Київ : Видавництво Ліра-К. 2021. 448 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/gospodarske-pravo-zagalna-chastina-pidruchnik.pdf> (дата звернення: 05.10.2022).

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 20.09.2022).
8. Депутати мріють оновити механізм подолання колізій під час застосування нормативних актів. Судово-юридична газета. 16 листопада 2021 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/220184-deputati-mriyut-onoviti-mekhanizm-podolannya-koliziy-pid-chas-zastosuvannya-normativnikh-aktiv> (дата звернення: 25.09.2022).
9. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.12.2022).
10. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів : постанова КМУ від 27.02.2019 р. № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2022).
11. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення : постанова КМУ від 28.07.2021 р. № 854. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/854-2021-%D0%BF#n293> (дата звернення 20.09.2022).
12. Зеліско А.В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 445 с.
13. Зозуляк О. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. 432 с.
14. КГС ВС: ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» має пріоритет над положеннями статуту ТОВ, до якого внесені зміни. Юридична газета. 21 серпня 2021 р. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/kgs-vs-zu-pro-tovaristva-z-obmezhenoyu-ta-dodatkovoyu-vidpovidalnistyu-mae-prioritet-nad-polozhennya.html> (дата звернення: 20.10.2022).
15. Кіричек Олена, Пічко Роман. Закон про ТОВ та ТДВ: чи все так однозначно? Юридична газета. 31 липня 2018 р. URL: <https://yur->

- gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/zakon-pro-tov-ta-tdv-chi-vse-tak-odnoznachno.html (дата звернення: 20.10.2022).
16. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2022).
17. Корабельников Євген. Зміни у законодавстві щодо Товариств з обмеженою відповідальністю відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». URL: <https://audit-alliance.com.ua/zmini-do-zakonu-pro-tovaristva-z-obmezhenoyu-ta-dodatkovoyu-vidpovidalnistyu/> (дата звернення: 25.09.2022).
18. Лукашов Ростислав. Товариство з обмеженою відповідальністю як юридична особа приватного права: окремі теоретико-правові питання. Актуальні проблеми правознавства. 2019. № 4. С. 187–194. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38399/1/%D0%9B%D1%83%D0%BA%D0%B0%D1%88%D0%BE%D0%B2.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
19. Нові вимоги до ТОВ (ЗУ «Про товариства з обмеженою відповідальністю...»). Право порада. URL: <http://pravo-porada.com.ua/articles-66/novi-vimogi-do-tov-vidpovidno-do-novogo-zu-pro-tovaristva-z-obmezhenoyu-vidpovidalnistyu> (дата звернення: 20.09.2022).
20. Порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю в Україні. URL: <http://lawfulness.kiev.ua/statti/30-na-shcho-zvernuti-uvagu-pri-reestratsiji-tov> (дата звернення: 20.09.2022).
21. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n2028> (дата звернення: 25.10.2022).

22. Про господарські товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
23. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-20#n12> (дата звернення 10.09.2022).
24. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 17.10.2022).
25. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) : постанова КМУ від 30.11. 2016 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF#n12> (дата звернення 20.09.2022).
26. Про затвердження національних стандартів України, державних класифікаторів України, національних змін до міждержавних стандартів, внесення зміни до наказу Держспоживстандарту України від 31 березня 2004 р. № 59 та скасування нормативних документів : наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.05.2004 № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04#n34> (дата звернення: 25.11.2022).
27. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками : постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.10.2022).

28. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#n9> (дата звернення 15.10.2022).
29. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.10.2022).
30. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, які підлягають реімбурсації за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, станом на 20 жовтня 2022 року : наказ МОЗ від 27.10.2022 р. № 1931. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2102-20#Text> (дата звернення 20.10.2022).
31. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 03.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 23.10.2022).
32. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 25.10.2022).
33. Про утворення Національної служби здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.09.2022).
34. Римарчук Рима. поняття субсидіарної відповідальності: історично-правовий аспект. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2017. № 861. С. 401–406

- <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13065/401-406.pdf> (дата звернення 14.09.2022).
35. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник. К: Алерта, 2016. 528 с.
36. Смолин Г.В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1051/1/gosp%20pravo.pdf> (дата звернення 05.10.2022).
37. Тихончук Р.Г. Корпоративне управління як основа акціонерної форми господарювання. Херсон, 2013. 25 с.
38. Тихончук Р.Г. Логіка становлення акціонерної форми господарювання. Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів : матеріали четвертого міжнар. круглого стола (Одеса, 8 трав. 2013 р.). Одеса : ОНУ, 2013. С. 55–56.
39. Тихончук Р.Г. Напрямки державно-правового регулювання акціонерної форми господарювання. Реформування публічного управління: теорія, практика, міжнародний досвід : матеріали Всеукр. наук-практ. конфер. за міжнар. участю (Одеса, 31 жов. 2014 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. С. 412–413.
40. Тихончук Р.Г. Нормативно-правове регулювання акціонерної форми господарювання. Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління : матеріали Всеукр. підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 25 жов. 2013 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 396–397.
41. Тихончук Р.Г. Правове регулювання акціонерної форми господарювання. Сучасні технології управління підприємством та можливості використання інформаційних систем, проблеми, перспективи : матеріали дев'ятої міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса, 28–29 бер. 2014 р.). Одеса : ОНУ, 2014. С. 179–181.

42. Тихончук Р.Г. Сучасні теоретичні засади корпоративного управління. Реформування публічного управління: теорія, практика і міжнародний досвід : матеріали Всеукр. наук-практ. конфер. за міжнар. участю. (Одеса, 29-30 жов. 2015 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2015. С. 339–340.
43. Тихончук Р.Г. Форми управління товариствами. Актуальні проблеми державного управління : теорія та практика : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 2 лис. 2012 р.). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. С. 264–265.
44. Тихончук Р. Нормативно-правове регулювання акціонерної форми господарювання. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 2(58). С. 138–141.
45. Тихончук Р. Удосконалення державно-правового регулювання акціонерної форми господарювання. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 4. С. 130–133.
46. Цивільне право України (загальна частина) (у схемах та таблицях): навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 364 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3289/1/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%8E%D0%BA%20-%20%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8%202020.pdf> (дата звернення: 01.10.2022).
47. Цивільне право України: підручник : в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів : «Новий Світ-2000», 2014. 444 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/452/1/%D0%9A%D0%A3%D0%A7%D0%95%D0%A0%20%D0%A6%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D0%A0%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%A7%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A2%D0%9E%D0%9C%201.pdf> (дата звернення: 05.10.2022).

- 48.Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.10.2022).
- 49.Щодо практики застосування норм права у випадку колізії : лист Міністерства юстиції України від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text> (дата звернення: 07.10.2022).
- 50.Як створити товариство з обмеженою відповідальністю у Польщі? URL: <https://www.poznan.pl/mim/wortals/ua/ua/-,p,59069.html> (дата звернення: 10.11.2022).
- 51.Butterfly pharmacy llp. url: <https://www.tofler.in/butterfly-pharmacy-llp/company/ABB-1491>
- 52.How to Start a Pharmacy Business. URL: <https://www.indiafilings.com/learn/how-to-start-a-pharmacy-business/> (дата звернення: 10.10.2022).
- 53.Jain K.S., Jain CS. Ishan. All About Private Limited Companies. bharat law house pvt ltd, 2022. 1520 p. URL: https://www.amazon.in/All-About-Private-Limited-Companies/dp/8177372807/ref=sr_1_12?qid=1674648335&refinements=p_27%3ADr.+D.K.+Jain&s=books&sr=1-12 (дата звернення: 12.10.2022).
- 54.Jain K.S. Law & Procedure of limited liability partnership. bharat law house pvt ltd, 2022. 776 p. url: <https://www.amazon.in/law-procedure-limited-liability-partnership/dp/9393749310> (дата звернення: 14.10.2022).
- 55.Kannur Pharmacy LLP. URL: <https://www.quickerala.com/kannur/caltex/kannur-pharmacy-llp/430912> (дата звернення: 15.10.2022).
- 56.Kotvitska, A., Volkova, A., Korzh, I., Surikova, I. (2021). Comparative analysis of indicators that determine the effectiveness of the implementation of socio-economic determinants of health in Europe and Ukraine.

- ScienceRise: Pharmaceutical Science, 3 (31), 34–41. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4852.2021.235787>
57. Lakdawalla, D. N. (2018). Economics of the Pharmaceutical Industry. *Journal of Economic Literature*, 56 (2), 397–449. doi: <https://doi.org/10.1257/jel.20161327>
58. Limited liability company URL: https://ekrs24.pl/en/?gclid=cj0kcqiaaw8oebhcearisagxwtuza7zfpējuujwslyzkxlufoeqvx79u9zgdex_o38_afkntdfcf2uryaagбееalw_wcb (дата звернення: 18.10.2022).
59. Pharmacists. URL: <https://www.wyliebisset.com/sectors/healthcare/pharmacists/> (дата звернення: 19.10.2022).
60. Samborskyi, O., Panfilova, H., Baihush, Y., Simonian, L., Bilyk, I., Martyniuk, T., Tsikhon, H., Chernukha, V. (2022). Comparative analysis of pharmaceutical supply systems of the population of European countries according to a complex of socio-economic indicators. *ScienceRise: Pharmaceutical Science*, 4 (38), 16–28. doi: <http://doi.org/10.15587/2519-4852.2022.265814>
61. Should i start an llc for my pharmacy? URL: <https://howtostartanllc.com/should-i-start-an-llc/pharmacy> (дата звернення: 20.10.2022).

Національний фармацевтичний університет

Факультет фармацевтичний
Кафедра соціальної фармації
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 226 Фармація, промислова фармація
Освітня програма Фармація

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
соціальної фармації

Аліна ВОЛКОВА
« 28 » вересня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наталії САВЧУК

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації»
керівник кваліфікаційної роботи: Галина Болдарь, к.юрид.н., доцент
затверджений наказом НФаУ від «01» листопада 2022 року № 238
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи: грудень 2022 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: нормативно-правові акти, дані офіційного сайту Державної служби статистики України, монографії, дисертації, статті у періодичних виданнях.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Опрацювати законодавство України, що регулює діяльність ТОВ.
Надати загальну характеристику ТОВ як виду юридичної особи.
Здійснити порівняльний аналіз сутнісних ознак ТОВ з іншими суб'єктами господарювання у сфері фармації.
З'ясувати критерії, за якими ТОВ відрізняється від АТ.
Розкрити спільні та розмежувальні ознаки ТОВ від ТДВ.
Виділити ознаки правового статусу ТОВ, які відрізняють цей вид товариства від ПП.
З'ясувати які організаційні форми здійснення господарської діяльності у сфері фармації є найбільш розповсюдженими: юридичні особи чи ФОП.
Висвітлити які організаційно-правові форми юридичних осіб найбільш часто зустрічаються у сфері фармації та для яких видів господарської діяльності.
Здійснити аналіз розподілу зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації за ознакою статі керівника.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
таблиць – 6, рисунків – 5.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	30.09.2022	30.09.2022
2	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	18.10.2022	18.10.2022
3	Галина БОЛДАРЬ, доцент закладу вищої освіти кафедри соціальної фармації	20.11.2022	20.11.2022

7. Дата видачі завдання: «28» вересня 2022 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Аналіз даних наукової, періодичної літератури відповідно до завдань кваліфікаційної роботи.	Вересень-жовтень 2022 р.	виконано
2	Аналіз правового регулювання діяльності товариств з обмеженою відповідальністю.	Жовтень 2022 р.	виконано
3	Порівняльний аналіз сутнісних ознак товариства з обмеженою відповідальністю з іншими суб'єктами господарювання у сфері фармації.	Листопад 2022 р.	виконано
4	Аналіз особливостей сучасних товариств з обмеженою відповідальністю як суб'єктів господарювання у сфері фармації.	Грудень 2022 р.	виконано
5	Узагальнення одержаних даних.	Грудень 2022 р.	виконано
6	Оформлення кваліфікаційної роботи.	Грудень 2022 р.	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ Наталія САВЧУК

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Галина БОЛДАРЬ

ВИТЯГ З НАКАЗУ № 238
по Національному фармацевтичному університету
від 01 листопада 2022 року

Затвердити тему, керівника та рецензента кваліфікаційної роботи здобувачу вищої освіти заочної форми навчання фармацевтичного факультету НФаУ 2023 року випуску:

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові здобувача вищої освіти	Тема кваліфікаційної роботи (українською мовою)	Тема кваліфікаційної роботи (англійською мовою)	Керівник кваліфікаційної роботи	Рецензент кваліфікаційної роботи
1.	Савчук Наталія Володимирівна	Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації	Research of features of limited liability company as a form of business in the field of pharmacy	доц. Болдарь Г. Є.	проф. Панфілова Г. Л.

ПІДСТАВА: службова записка завідувача кафедрою про затвердження теми кваліфікаційної роботи, керівника та рецензента.

Вірно: пров. фахівець деканату

Н. В. Фоменко

ВИСНОВОК

**Комісії з академічної доброчесності про проведену експертизу
щодо академічного плагіату у кваліфікаційній роботі
здобувача вищої освіти**

№ 111296 від «26» січня 2023 р.

Проаналізувавши випускну кваліфікаційну роботу за магістерським рівнем здобувача вищої освіти заочної форми навчання Савчук Наталії Володимирівни, _____ курсу, _____ групи, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації / Research of features of limited liability company as a form of business in the field of pharmacy», Комісія з академічної доброчесності дійшла висновку, що робота, представлена до Екзаменаційної комісії для захисту, виконана самостійно і не містить елементів академічного плагіату (компіляції).

**Голова комісії,
професор**

Інна ВЛАДИМИРОВА

4%

11%

ВІДГУК

наукового керівника на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація

Наталії САВЧУК

на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації».

Актуальність теми. ТОВ є однією з найпоширеніших організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності фармацевтичними та біотехнологічними підприємствами, а також аптечними закладами, чим і обумовлюється необхідність аналізу недоліків та переваг цієї форми ведення бізнесу.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Сформульовані в роботі висновки достатньо обґрунтовані. На підстав аналізу чинного законодавства виділено основні ознаки правового статусу ТОВ. Охарактеризовано ознаки організаційно-правових форм здійснення господарської діяльності шляхом створення (або реєстрації) юридичної особи. На підставі цього зроблено висновок, що ТОВ більш всього загальних рис мають з ПП. Обґрунтовано, що основними сутнісними ознаками, за якими ТОВ відрізняється від ПП, є: 1) форма власності юридичної особи; 2) характеристика складу засновників. В результаті опрацювання даних офіційного сайту Держстату України щодо кількості зареєстрованих юридичних осіб та ФОП за видами економічної діяльності встановлено, що більшість суб'єктів господарювання у сфері фармації здійснює свою діяльність у організаційній формі юридичної особи, а не шляхом реєстрації як ФОП.

Оцінка роботи. Дослідження виконане на достатньому теоретичному рівні. Матеріал в роботі викладено докладно, логічно та послідовно. Зроблено обґрунтовані узагальнення, сформульовано виважені висновки, застосовані різноманітні методи наукового пізнання. При написанні роботи авторка опрацювала достатню кількість джерел інформації.

Загальний висновок та рекомендації про допуск до захисту. Кваліфікаційна робота Наталії САВЧУК на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації» представляє дослідницьку роботу, відповідає усім необхідним вимогам та може бути рекомендована до захисту на засіданні Екзаменаційної комісії НФаУ.

Науковий керівник _____

Галина Болдарь

«08» грудня 2022 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226
Фармація, промислова фармація

Наталії САВЧУК

на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою
відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації».

Актуальність теми. З урахуванням євроінтеграційних процесів та стрімкого оновлення законодавства України на сучасному етапі, висвітлення сутнісних ознак ТОВ та інших суб'єктів господарювання у сфері фармації є дуже своєчасним.

Теоретичний рівень роботи. Дослідження виконано на високому теоретичному рівні, про що свідчить різноплановість проведеного аналізу та великий обсяг опрацьованих джерел інформації.

Пропозиції автора з теми дослідження. На підставі опрацювання чинного законодавства з'ясовано особливості правового статусу ТОВ, виділено ознаки, за якими ТОВ відрізняється від АТ, ТДВ, ПП. За результатами аналізу даних сайту Держстату України встановлено: 1) більшість суб'єктів господарювання здійснює діяльність у організаційній формі юридичної особи, а не шляхом реєстрації як ФОП за такими видами: виробництво основних фармацевтичних продуктів, виробництво фармацевтичних препаратів і матеріалів, оптова торгівля фармацевтичними товарами, роздрібна торгівля фармацевтичними товарами в спеціалізованих магазинах; 2) ТОВ є найпоширенішою організаційно-правовою формою господарювання у сфері фармації. Проведено порівняльний гендерний аналіз частки керівників у юридичних особах та ФОП за видами економічної діяльності у сфері фармації.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Одержані в роботі результати достатньо обґрунтовані, вони можуть бути використані у практичній роботі юридичних осіб, які здійснюють різні види господарської діяльності у сфері фармації.

Недоліки роботи. У тексті роботи зустрічаються деякі орфографічні помилки, однак це не впливає на якість виконаного дослідження.

Загальний висновок і оцінка роботи. Кваліфікаційна робота Наталії САВЧУК на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації» відповідає всім необхідним вимогам та може бути рекомендована до захисту на засіданні екзаменаційної комісії НФаУ за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація.

Рецензент _____

проф. Ганна ПАНФІЛОВА

«15» грудня 2022 р.

ВИТЯГ
з протоколу засідання кафедри соціальної фармації
№ 8 від «23» грудня 2022 року

ПРИСУТНІ: зав. каф. доц. Волкова А. В., доц. Кубарева І.В., доц. Овакімян О.С., доц. Корж Ю.В., доц. Терещенко Л.В., доц. Болдарь Г.Є., доц.Гавриш Н.Б., доц. Калайчева С.Г., ас. Сєврюков О.В., ас. Сурікова І.О., ас. Ноздріна А.А.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Про представлення до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційних робіт.

СЛУХАЛИ: завідувачку кафедри доц. Волкову А. В. з рекомендацією представити до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти спеціальності 226 Фармація, промислова фармація Савчук Наталії Володимирівни на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації»

Науковий керівник: к. юр. н., доцент кафедри соціальної фармації Болдарь Г.Є.

Рецензент: д. фарм. н., професор кафедри організації та економіки фармації Панфілова Г.Л.

ВИСТУПИЛИ: доц. Корж Ю.В., доц. Кубарева І.В., доц. Овакімян О.С., висловили рекомендації до кваліфікаційної роботи Савчук Наталії Володимирівни

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Савчук Наталії Володимирівни на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації».

Завідувачка каф. соціальної фармації,
доцент

_____ Аліна ВОЛКОВА

Секретар, асистент

_____ Альміра НОЗДРІНА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОДАННЯ ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється здобувач вищої освіти Наталія САВЧУК до захисту кваліфікаційної роботи за галуззю знань 22 Охорона здоров'я спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація освітньою програмою Фармація на тему: «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації».

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____ / Микола ГОЛІК /

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Наталія САВЧУК виконала усі поставлені завдання відповідно до мети роботи у повному обсязі. Здобувач вищої освіти показала вміння працювати з нормативно-правовими актами, документами та науковою літературою, проводити аналіз та узагальнення результатів дослідження, формулювати висновки.

В цілому, кваліфікаційна робота Наталії САВЧУК на тему «Дослідження особливостей товариства з обмеженою відповідальністю як форми господарювання у сфері фармації» може бути рекомендована до офіційного захисту в Екзаменаційній комісії Національного фармацевтичного університету.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Галина БОЛДАРЬ

«08» грудня 2022 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто. Здобувач вищої освіти Наталія САВЧУК допускається до захисту даної кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувачка кафедри
соціальної фармації

_____ Аліна ВОЛКОВА

«23» грудня 2022 року

Кваліфікаційну роботу захищено

у Екзаменаційній комісії

« 9 » лютого 2023 р.

З оцінкою _____

Голова Екзаменаційної комісії,

доктор фармацевтичних наук, професор

_____ /Лена ДАВТЯН/